

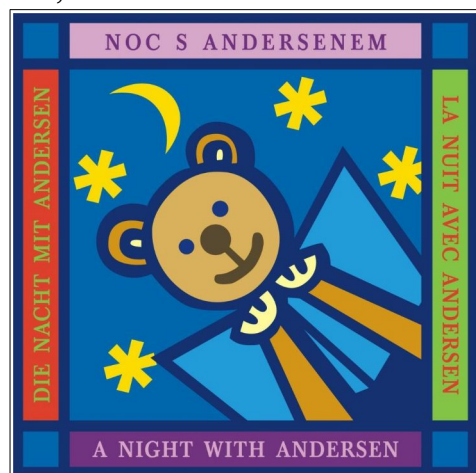
Březen – měsíc čtenářů

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR vyhlásil již v roce 2010 první ročník nové akce na podporu četby s názvem Březen – měsíc čtenářů. Navázal tak na známou aktivitu druhé poloviny 20. století s názvem Březen měsíc knihy a akci Březen měsíc internetu s významnou účastí knihoven.

Už za první republiky pořádal Svaz knihkupců a nakladatelů tzv. Týdny knihy a v roce 1955 proběhl první ročník Měsíce knihy. Na této aktivitě se dohodlo tehdejší ministerstvo kultury se Svazem československých spisovatelů, nakladatelstvími a knižním obchodem. Bylo rozhodnuto na vládní úrovni, že každoročně bude jeden měsíc v roce věnován propagaci knihy. Byl vybrán měsíc březen a tak vznikl Březen měsíc knihy. Do březnových akcí se zapojily i veřejné knihovny a pořádaly například soutěž ve spolupráci se základními školami Celá třída čte. Březen měsíc knihy na celostátní úrovni skončil počátkem devadesátých let 20. století.

Koncem devadesátých let 20. století se s raketovým nástupem internetu a jeho rozšířením do veřejných knihoven začala rodit akce s názvem Březen měsíc internetu. První ročník se uskutečnil v roce 1998 pod patronací sdružení BMI. BMI sdružení je nevládní nezisková organizace, jejímž posláním je podpora rozvoje internetu jako globálního komunikačního prostředku, charakteristického pro informační společnost, a využití moderních technologií v zájmu rozvoje občanské společnosti. Díky projektu Březen měsíc internetu vznikla i ve veřejných knihovnách řada odborných konferencí, soutěží a dalších aktivit, které prokázaly svoji užitečnost a pokračují i po skončení Března měsíce internetu v roce 2008.

V roce 2010 založil SKIP ČR novou celostátní propagační akci Březen – měsíc čtenářů. Do centra zájmu se dostal čtenář, aktivní uživatel knihovny i ten, který v knihovně nikdy nebyl a (zatím) ani být nechce. V rámci měsíce března byl vyčleněn jeden týden speciálně určený pouze k propagaci čtení s názvem Týden čtení. Týden čtení aneb „Čtení sluší každému“ měl propojit akce typu děti čtou seniorům a naopak, zdraví čtou nemocným, soutěže v rychlém čtení, kritické čtení, ukázky digitalizovaných knih a čtení z nich, čtení v cizích jazycích, non-stop čtení, čtení na netradičních místech a v netradiční hodinu, čtení netradičně v knihovně, zkrátka čtení čehokoliv z čehokoliv a kýmkoliv – dle praxe, zkušeností a nápadů.

Od roku 2012 byly k již tradičním aktivitám propagující četbu a zavádění nových služeb do knihoven (např. půjčování čteček elektronických knih, roznášky knih handicapovaným čtenářům a seniorům domů atd.) připojeny nové aktivity – Maraton čtení a soutěž Čtenář roku. Cílem Maratonu čtení bylo dosáhnout toho, aby v průběhu března knihovny nabídly svým čtenářům a dalším návštěvníkům co největší kontakt s autory a překladateli literárních děl i odborné literatury. Jednalo se o různé formy setkání, diskusí a besed s autory a zejména autorská čtení případně besed o literatuře. Druhou zajímavou aktivitou v rámci BMC byla soutěž Čtenář roku. Tím byla založena tradice oceňování nejlepších čtenářů. Vrcholem Března – měsíce čtenářů se stala akce Noc s Andersenem.

Březen měsíc čtenářů

v Městské knihovně Horšovský Týn

Amnestie
dlužníků!

Registrace pro nové
čtenáře zdarma!

Lenka a Václav Špillarovi
**GUATEMALA –
země mezi sopkami
a oceány**

Živá beseda plná unikátních záběrů,
postřehů a zážitků.

KDE: **Městská knihovna Horšovský Týn**

KDY: **čtvrtek 9. března 2023 od 17:30**

Vstup zdarma.
Těšíme se na Vaši návštěvu.

Vaše knihovnice

Důležité listiny, smlouvy a dokumenty

Listina

Listina (lat. diploma, charta, littera, něm. Urkunde) je obecně jakýkoliv písemný úřední dokument. Při konkrétnější definici je listina písemné svědectví o právním jednání s právní platností. Zakládá nové právo a zároveň je dokazuje. Takovou listinou se zabývá diplomatika. Pojem listina prosadil František Palacký, aby odlišil tento široký pojem od ostatních písemností, které byly všechny označovány jako list s konkrétním adjektivem (erbovní list atp.). V současné diplomatické typologii označuje list takové písemnosti, které o právním jednání informují, ale nemají právní platnost.

Listiny zachovávají určité formální náležitosti, které jim dávají důraz a závaznost (např. podpisy, pečeť, razítko). Mají, až na výjimky (dlužní úpisy, odpustkové listiny), neomezenou platnost. Mají také zpravidla slavnostní vyhotovení a jsou předávány v otevřené formě, bez uzavření. Jako záruky určitých práv byly listiny velmi pečlivě chráněny, ale také často falšované.

Ve středověku představovaly listiny velkou část písemné produkce, proto jsou také základem středověkých archivů a původní i nejdůležitější náplní diplomatiky. Se zvýšením písemné produkce se v pozdějších obdobích objevují vedle jednodušších listin i písemné produkty jednodušší formy, tedy mandáty (tj. písemnosti s omezenou působností) a listy. Vzhledem k šíři tématu se listiny dělí podle různých kritérií. V právu se listiny rozlišují na veřejné a soukromé. V diplomacii toto právní dělení ovšem naráží na problém, kdo ve středověku vydával veřejné a kdo soukromé.

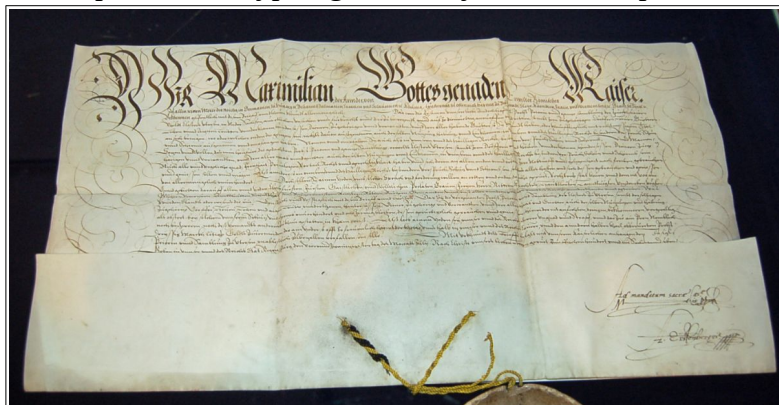
K rozdělení listinného materiálu se používá různých kritérií:

- podle právní síly:
 - 1) dispozitivní (vykonávací) listina, charta či carta – je součástí právního konání, které vyhotovením listiny končí (rozhodnutí vstupuje v platnost)
 - 2) vysvědčovací (důkazná) listina, notitia – je vyhotovena až dodatečně, po skončení právního konání, které původně nebylo zlistiněno; svědčí o původním právním úkonu
- podle vydavatele – listina císařská, papežská, soukromá
- podle provenience – listina kancelářská, nekancelářská
- podle obsahu a formy vyhotovení – privilegium, patent, uzavřená listina, směna, smlouva, soudní listina

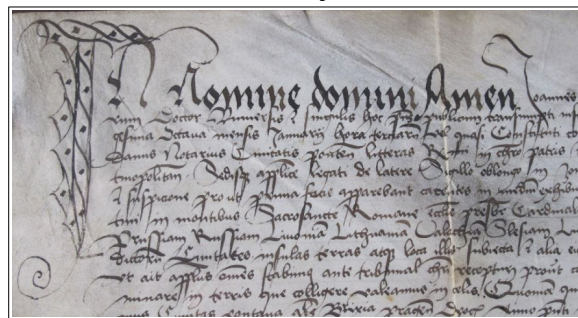
Každou listinu lze rozdělit na úvodní část (protokol), vlastní text a závěrečnou část (eschatokol). V těchto částech je možné dále rozeznávat jednotlivé pevně dané formule, řazené v přibližně ustáleném pořadí. Pořadí jednotlivých formulí však není vždy přesně dodržováno, stejně jako nejsou v každé listině obsaženy všechny bez výjimky. Postupem času dochází ke zjednodušování listin a k vypouštění méně podstatných formulí. V novověkých listinách jsou tak už často obsaženy jen nezbytně nutné údaje. Přestože ostatní diplomatické písemnosti (mandáty, listy) jsou svou formou mnohem jednodušší, základní dělení na protokol, text a eschatokol zachovávají.

Protokol jako úvodní část listiny nezávisí na právním obsahu, je stylizován individuálně vždy podle zvyklostí vydavatele, respektive jeho kanceláře.

Invokace – úvodní vzývání jména božího (aby svou ochranou napomáhal realizaci obsahu). Tato invokace může být buď slovní („In nomine Domini amen“) nebo monogramatická, tedy grafická. Jen vzácně jsou použity oba způsoby. Mezi grafické invokace patří například chrismon, labarum či řecká písmena alfa a omega. V novověku invokace postupně mizí, až se zcela vytrácí v období osvětenství. Později se objevuje již jen v církevních písemnostech či v listinách silně katolických států.

Listina s typickou plikou a přivěšenou pečetí.

Invokace In nomine domini amen ve vidimu pražského administrátora Jana Žáka (1516).

Intitulace – jméno a titul vydavatele listiny. Intitulace může též obsahovat devoční formuli, tedy odvolání se na svěření moci od Boha. Tato formule, vyjádřená spojením „*Dei gratia*“ (z milosti boží) je vkládána mezi jméno a titul vydavatele. Vyskytuje se zejména u panovnických listin. V 19. století používání intitulace mizí a nahrazuje je ručně psané i předtištěné záhlaví.

Inskripce, adresa – jméno a hodnost příjemce/příjemců.

Salutace – pozdravná formule vydavatele příjemci, v papežských listinách často ve formě požehnání. Papežská privilegia obsahují místo salutace tzv. zvěčňovací formuli („*in perpetuum*“), která vyjadřuje přání, aby obsah listiny měl trvalou platnost. Postupně se tato formule uplatnila i v listinách světských panovníků.

Text – je nejdůležitější částí listiny.

Arenga – úvodní slovo, obsahující vyjádření obecného důvodu k právnímu konání i k vydání listiny. Arenga se vyskytuje spíše ve slavnostnějších listinách, není použita vždy. Často obsahuje citáty z Bible, teologických, filosofických a právnických spisů.

Promulgace – vyjádření úmyslu uvést obsah listiny ve všeobecnou známost.

Narace – uvádí konkrétní důvody vzniku listiny a události související s jejím vystavením, včetně jmen osob, které žádost zprostředkovaly; podrobně informuje o zásluhách příjemce.

Dispozice – vlastní právní jádro listiny, nejdůležitější formule. Dispozice často obsahuje též pertinentní formuli, která vypočítává příslušenství statku nebo půdy, s níž se disponuje (zejména v donačních, nadačních a konfirmačních listinách či v trhových smlouvách nemovitého majetku).

Sankce – trestní formule, prohlubující respektování právního stavu (od 13. století postupně zaniká).

- pozitivní (benedikce) – slib milosti a odměny všem, kteří ustanovení listiny budou zachovávat.
- negativní (kominace) – hrozba trestem hmotné i nehmotné povahy všem rušitelům ustanovení (peněžitá pokuta, nemilost, klatba, věčné zatracení).

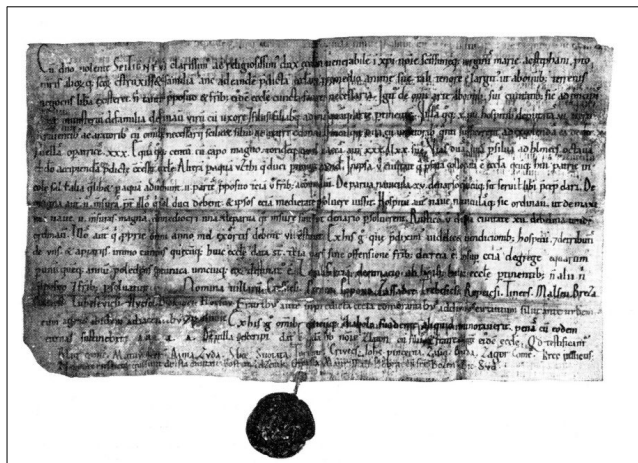
Koroborace – oznámení o způsobu ověření listiny (hlavním prostředkem je pečeť, dále např. svědci a jejich podpisy).

Eschatokol – představuje závěrečnou část listiny.

Subskripce – podpisy či vyjmenování svědků („svědečná řada“), případně úředníků vydavatelovy kanceláře či samotného vydavatele (často ve formě monogramu či jiného speciálního znaku). V papežských listinách se v této části vyskytují také pozdrav (*bene valete*) či *rota*.

Datace – údaje o době, případně místě vzniku listiny. Plně rozvinutá formule obsahuje také datum a místo právního porřízení a zpravidla jmenuje i osobu, zodpovědnou za správnost vyhotovení listiny. Mezi vlastním právním jednáním a zlistiněním může uplynout poměrně dlouhá doba, obě data proto mohou být značně odlišná.

Aprekace – krátká závěrečná modlitba za věčnou platnost vůle vydavatele a realizaci právního obsahu listiny. Často je zkrácena na pouhé „*Amen*“ a řada listin aprekaci zcela postrádá.

Invokace In nomine domini amen ve vidimu pražského administrátora Jana Žáka (1516).

papežské listiny v době, kdy panovnická kancelář ještě neexistovala. Kontinuální vydávání listin je dáváno do souvislosti s Jindřichem Zdíkem a jeho kanceláří v 2. čtvrtině 12. století a panovnická kancelář se začíná budovat až za Vladislava II. U šlechty bylo vydávání listiny poněkud pomalejší, první nesmělý náznak představuje potvrzující založení Sedleckého kláštera velmožem Miroslavem ve 40. letech 12. století, nicméně tato ještě byla zlistiněna panovníkem a biskupy. První doložená šlechtická pečeť je

Počátky listiny se obvykle kladou do období antického Říma (např. *tabula Bantina* z let 133-118 př. n. l.). V 5. století listina ve své původní funkci prakticky úplně zanikla, uchovala se pouze papežská a císařská listina. Opětovné znovuobjevení listiny pro širší okruh souvisí s pronikáním písemné kultury někdy od 11. století (historiografie někdy rozlišuje listiny veřejné, tedy papežské a císařské a neveřejné, tedy vydané jinými velmoži než papežem a císařem).

V českém prostředí vzniká listina prakticky úplně nově, především zásluhou církve. O prvním pronikání právního povědomí listiny a písemné kultury svědčí tzv. zakládací listina litoměřické kapituly, což ještě není listina v pravém slova smyslu. Jedná se o pamětní zápis (akt) vytvořený církevní institucí po vzoru vyspělejší

z roku 1189 od Hroznaty Crispuse, první listinou pod jménem velmože a s jeho pečeti je testament blahoslaveného Hroznaty, ale ještě ani on nejednal zcela samostatně, protože k listině byla přivěšena také pečeť pražské kapituly. První zcela samostatnou listinou vydanou velmožem je listina Vítka z Prčice z roku 1220, od roku 1253 dochází k prudkému nárůstu počtu takovýchto listin.

Diplomatika

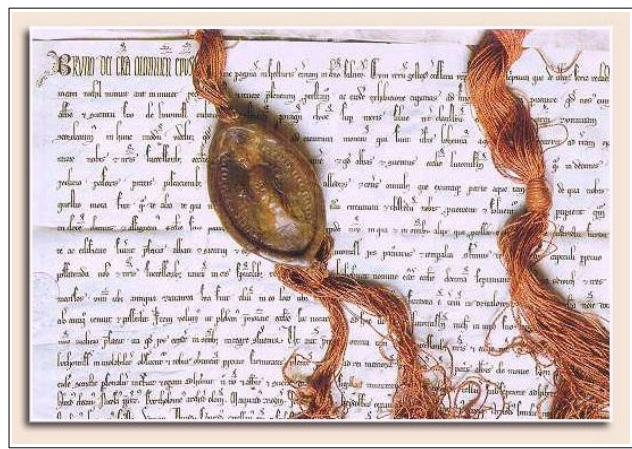
Diplomatika je pomocná věda historická zabývající se studiem písemností úřední provenience. Tyto dokumenty hodnotí jak z hlediska vnější úpravy a vnitřní struktury, tak z hlediska kulturního a sociálního prostředí, ze kterého tyto písemnosti vzešly. V neposlední řadě se také zabývá právním prostředím institucí (kancelářů), které tyto dokumenty produkovaly. Studuje pravidla zhotovování úředních písemností a určuje postupy ověřování pravosti těchto písemností.

Název vznikl z latinského termínu pro listinu – „diploma“, který je odvozen z řeckého slova δίπλωμα, označující zdvojenou písemnost. Toto označení vychází z formy listin, vydávaných římským senátem císařským kurýrům nebo vysloužilým žoldněrům – text byl psán na dvou a více navzájem spojených voskových destičkách.

Diplomatika nesmí být zaměňována s diplomacií, se kterou má společný jen původ slova.

Diplomatika existovala v každém kulturním státě, kde se písemně úřadovalo. Bezprostředně souvisí s právem, neboť se zabývá právním postavením dokumentu v zákonodárství i judikatuře. Proto ve svém vývoji reflektovala vlivy historicko-právní školy. Potíže při vymezení předmětu diplomatiky souvisejí s tím, že listiny a úřední dokumenty ve formě i obsahu podmiňovaly dobu a místo vzniku a zejména vyvíjející se společenské a kulturní poměry a potřeby.

Diplomatika je východiskem mnoha historických bádání. Pro období nových a nejnovějších dějin, zvláště politických a hospodářských, je diplomatika úzce propojena se správními dějinami, neboť vychází z výzkumu kompetencí a struktur i konkrétní prozopografie (biogramů) úředního personálu určité kanceláře. Prozopografické výzkumy jsou také velkým přínosem pro sociální a kulturní dějiny každodennosti. Systematické poznatky o oběhu a funkcích jednotlivých druhů úředních písemností prohlubují poznatky správních i právních dějin. Nezbytností je komparace poznatků a interdisciplinární vazby. Nejvyspělejší je diplomatika latinská. Pro naše dějiny se využívá i diplomatika osmanská, byzantská, ruská, arabská či řecká.

Zakládací listina města Svitavy.

zejména spor belgického jezuita Daniela Papebrocha a pařížského benediktina Jeana Mabillona o pravost některých benediktinských listin. Jean Mabillon shromáždil při své práci přes 1000 listin a uplatnil k jejich zkoumání množství nových postupů. Své výsledky publikoval v roce 1681, kdy vydal spis *De re diplomatica libri VI*. V něm nejen obhájil pravost napadených listin, ale zároveň jím položil základy moderní diplomatiky.

V 18. století nedošlo na poli diplomatiky téměř k žádnému pokroku, problémem byl zejména obtížný přístup do archivů a nemožnost pořizování kvalitních reprodukcí materiálu ke srovnávacím studiím. K významnějším badatelům tohoto období patří například Charles-François Toustain, René-Prosper Tassin, Gottfried Bessel, Johann Heumann, Johann Christoph Gatterer, Carl Traugott Gottlieb Schönemann, Gregor Gruber, Johann Christoph Adelung či Anton Rudolph.

Další rozvoj diplomatiky se tak odehrál až v 19. století. Tehdy se uplatnily přesnější kritické metody a postupně vznikala specializovaná pracoviště pro vydávání diplomatického materiálu. Tento materiál byl vydáván ve formě regist i v plných textech, většinou však chyběly komentáře. Pozornost byla soustředěna především na písemnosti z raného středověku, poněkud více papežské či císařské provenience. Velký význam

a vysokou úroveň měla zejména německá edice Monumenta Germaniae Historica, která se stala vzorem pro mnohé další (vydáváná od roku 1819). K dalším významným edicím patří Regesta imperii (od roku 1831).

Od počátku 19. století diplomatika pronikala i do výuky na univerzitách. V roce 1821 byla v Paříži založena škola École nationale des chartes.

Zásadní metodické změny probíhaly zejména v 2. polovině 19. století. Rozvoji napomohlo mimo jiné otevření vatikánských archivů v roce 1881, které umožnilo studium rozsáhlé pramenné základny papežské diplomatiky. Jedním z nejvýznamnějších badatelů této doby byl Theodor von Sickel, který založil diplomatiku císařských listin, zabýval se vznikem listin a sledoval vnitřní i vnější znaky písemností. V roce 1854 založil ve Vídni významný Institut für Österreichische Geschichtsforschung. Jinou důležitou osobou byl Julius Ficker. Ten ve svých pracích prosazoval individualitu každé jednotlivé listiny. Mezi další zástupce patří Léopold Delisle, Oswald Redlich, Hans Hirsch, Harry Bresslau, Otto Posse, Engelbert Muhlbacher, Heinrich Brunner, Alphons Dopsch, Gerhard Seeliger, Johann Friedrich Böhmer či Heinrich Kretschmayr.

Ve 20. století začala diplomatika studovat také novověký materiál a jiné druhy písemností než listiny. Rozvoj techniky umožnil kvalitnější studium, hojně se uplatnila fotografie. K významnějších evropským badatelům patří například Georges Tessier, Luigi Schiaparelli, Lothar Gross, Heinrich Otto Meissner, Edmund Ernst Stengel, Karl Brandi, Leo Santifaller, Alphons Lhotsky, Heinrich Fichtenau a Michael Tangl.

Vývoj v českých zemích postupoval obdobným způsobem, byť mnohdy opožděně. K významným osobnostem středověké diplomatiky zde patřil Jindřich Vlach, působící na dvoře Přemysla Otakara II. a Václava II. Ze 14. století jsou již ve střední Evropě doloženy procesy s falzifikátory. Jedním z nich byl i slovenský Ján Literát z Madočian.

Počátky novodobé diplomatické kritiky a shromažďování materiálu jsou v českých zemích spojeny s Královskou českou společností nauk. V 18. století zde působili Gelasius Dobner, Josef Dobrovský, Josef Bonaventura Piter, Magnoald Ziegelbauer, Oliverius Legipont i Bohuslav Balbín. František Martin Pelcl připravil plán pro edici českého diplomatáře, jeho záměr ale nakonec nebyl realizován. V roce 1784 byla na Pražské univerzitě založena katedra pomocných věd historických, diplomatika zde však byla až do 2. poloviny 19. století spíše opomíjena.

V 19. století se diplomacie věnovali například František Palacký, Gustav Friedrich, Mathias Pangerl, Ferdinand Tadra či Jaromír Čelakovský. Významnou vydavatelskou činnost vyvíjel Josef Emler, který navíc spolu s Mathiasem Pangerlem posílil studium diplomatiky na pražské univerzitě. V roce 1836 začal Antonín Boček vydávat moravský diplomatář (Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae), šlo však o nekritickou edici a Boček sám do ní přispěl mnoha vlastními falzy.

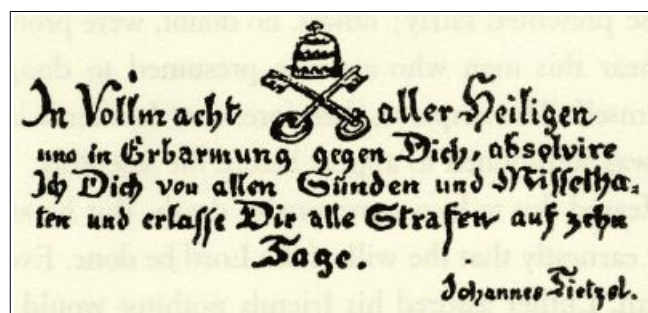
Až na počátku 20. století, v roce 1904, začal Gustav Friedrich vydávat český diplomatář (Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae). Vznik samostatného Československa v roce 1918 znamenal mimo jiné otevření mnoha dříve nedostupných archivů. Diplomatie tak mohla podstatně rozšířit svou pramennou základnu a zároveň se mohla zaměřit i na novověké období. V roce 1919 byla v Praze založena Státní archivní škola, která převzala úlohu Vídeňského Institutu.

Mezi významné badatele 20. století patří především Jan Bedřich Novák, Václav Vojtíšek, Karel Stloukal, Václav Hrubý, Bedřich Mendl, Blažena Rynešová, Jindřich Šebánek a Sáša Dušková.

Odpustkový list

Odpustkový list (lat. littera indulgentia) byla listina, která svému příjemci potvrzovala odpustek. Tento typ listin se objevil v pozdním středověku a po vynálezu knihtisku listy sloužily jako předvyplněné formuláře, do kterých se ručně doplňovalo jméno dárce a datace. Mohlo se jednat o příspěvek na farnost, na křížovou výpravu nebo na výstavbu kostela. V roce 2005 zakoupila česká Národní knihovna Gutenbergův odpustkový list z roku 1454.

Odpustkové listy byly zpočátku psány rukou. Od poloviny 15. století patří formálně mezi jednolistové tisky, neboť vznikaly jako prvotisky formou dřevořezu nebo mědirytu zpočátku i s křesťanskými vyobrazeními a doprovodnými modlitbami, do kterých se jen doplňovaly údaje o dárce.

Odpustkový list Johanna Tetzela z roku 1517.

Odpustkové listy vydávali papežovým jménem pověřeni biskupové nebo kardinálové a církve kupujícím zajišťovala buď úlevu časných trestů za hříchy nebo úplné odpuštění. Zvláštní postavení měly odpustkové buly vydávané samotným papežem, které zveřejňovaly vykonání určitých modliteb (např. růženec) nebo bohubilých činů (např. dar na stavbu kostela). Za to dostávali dárci také odpustkové listy. Při rozšiřování odpustkových listů hrál významnou roli dominikánský mnich Johann Tetzel, jehož je známý výrok: „Když cinkne peníz o dno truhlice, vyletí duše z očiště“.

Pro Martina Luthera bylo obchodování s odpustky jedním z hlavních bodů jeho kritiky katolické církve, které představil ve svých 95 tezích, stejně jako praxe, kdy se pomocí odpustkových listů financovaly církevní stavby jako bazilika svatého Petra v Římě.

Dne 8. února 1567 zrušil papež Pius V. ve své bule *Etsi Dominici* všechny typy milodarových odpustků a ve své bule z 2. ledna 1570 *Quam plenum* pohrozil exkomunikací každému, kdo by chtěl s odpustky obchodovat. Tento trest byl zahrnut v roce 1917 rovněž do Kodexu kanonického práva.

Bula

Bula (latinsky *bullā*) je významná veřejnoprávní listina, vydaná papežem nebo císařem. Pojem se užíval pro panovnické výnosy ve středověku a pro papežské buly se užívá dodnes.

V antice slovo znamenalo nejprve pouzdro, které svobodní muži nosili na krku jako amulet. Vedle

Olovené pečeti papežských bul (12. stol.).

toho se užívalo i pro pečetí, zprvu kousky hlíny na koncích provázku, jímž byl ovázán svitek, svinutá listina. Do hlíny se někdy otiskovalo pečetidlo. V raném středověku nahradil hlínu vosk, který bylo třeba chránit pouzdrům. Papežské slavnostní listiny se pečetily olovem, byzantští a pak i římské císařové užívali i zlatou

pečet – odtud Zlatá bula. Slovo *bulla* se v tomto významu vyskytuje až od 13. století a označuje mimořádně důležité listiny. Význam slova, které původně znamenalo pouzdro, se tak přenesl na pečeť v pouzdře, později i na zpečetěnou listinu. Do angličtiny slovo přešlo přes francouzštinu jako *bill* a znamená zákon nebo významnou listinu (například *Bill of rights*, Listina lidských práv), později i účet, směnku atd.

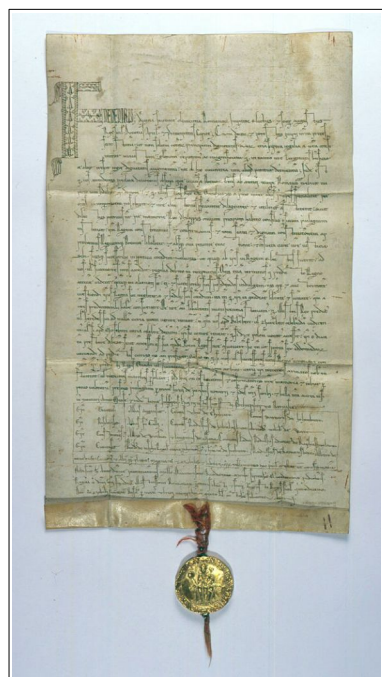
Od pozdního středověku se jako bula označují jen papežské listiny zvláště významné a slavnostní, které začínají ustálenou formou „*Já, N. N., biskup, služebník služebníků Božích*“, načež následuje tak zvaný *incipit*, podle něhož se bula jmenuje a tak se na ni také odkazuje. První řádek se psal velkým a ozdobným písmem, na konci následuje datum (místo, den a rok), podpisy papeže nebo kancléře, podpisy svědků a pečeť. Na lícové straně pečeti byly hlavy apoštolů, svatého Petra a Pavla, na rubu jméno papeže a rok. Od 19. století se místo pečeti užívá červené razítko, ale mimořádně významné listiny se dodnes pečetily olovem. Dnes má většina papežských výnosů formu dopisu (*breve*) nebo encykliky (*okružní dopis*).

Slavné buly:

- Bula *In nomine Domini* papeže Mikuláše II., která stanoví způsob volby papežů sborem kardinálů (1059)
- Bula *Sicut Judaeis* papeže Kalixta II. proti násilnostem na Židech za První křížové výpravy (kolem 1120)
- Zlatá bula Hnězdenská papeže Inocenta II. (1136)
- **Zlatá bula sicilská**, kterou císař Fridrich II. Štaufský uděluje Přemyslu Otakarovi I. dědičný královský titul (1212)
- Bula *Religiosam vitam* papeže Honorie III., zakládající dominikánský řád (1216)
- Bula *Solet annuere* papeže Honorie III. schvaluje řeholi svatého Františka (1223)
- Bula *Parens scientiarum* papeže Řehoře IX. zaručuje nezávislost pařížské univerzity (1231)
- Bula *Ad extirpandam* Inocenta IV. povoluje mučení při inkvizici (1254)
- Bula *Vox in excelso* Klementa V. ruší templáře (1312)
- Zakládací listina pražské univerzity císaře Karla IV. (1348)
- **Zlatá bula Karla IV.** o volbě císaře a uspořádání vlády v říši (1356)
- Bula *Decet romanum pontificem* papeže Lva X. exkomunikuje Martina Luthera (1521)
- Bula *Sublimus Dei* papeže Pavla III. zakazuje otroctví amerických domorodců (1537)
- Bula *Inter gravissimas* papeže Řehoře XIII. zavádí gregoriánský kalendář (1582)
- Bula *Pastor aeternus* papeže Pia IX. definuje papežskou neomylnost (1870)
- Bula *Humanae salutis* papeže Jana XXIII. svolává Druhý vatikánský koncil (1961)

Zlatá bula sicilská

Zlatá bula sicilská (lat. Bulla Aurea Siciliæ) je soubor tří navzájem provázaných listin, jejichž význam v dějinách českého státu procházel významnými proměnami. Přemyslu Otakarovi I. ji 26. září 1212 vydal v Basileji budoucí římský král Fridrich II. jako odměnu za podporu, již mu Přemysl poskytl v boji o říšskou královskou korunu. Listina potvrzuje Přemysla Otakara jako českého krále a prohlašuje jeho potomky za dědice českého trůnu. Název listiny, resp. listin, je odvozen od pečeti, která je k dokumentu přivěšena.

Fridrich II. jako král Sicílie disponoval tehdy pouze pečeti tohoto království. Říšskými insigniemi, a tím i říšským typářem, na své vlastně první cestě do říše ještě nedisponoval.

Samotná intitulace basilejského privilegia obsahuje interpretační problém, neboť Fridrich II. se představuje na prvním místě jako „imperator electus“. Tradiční překlad tohoto titulu jako „zvolený císař“ je zřejmě nesprávný, protože v té době Fridrich II. nebyl ještě zvolen. Toto označení využívala ve skutečnosti římská kurie, která tím designovala svého kandidáta na říšský trůn, a proto by se mělo spíše překládat jako „vyvolený“ (budoucí) „římský císař“. Sicilský král potvrdil Přemyslovi Přemyslu Otakarovi I. královskou hodnost. Důvodem je vděčnost za jeho podporu Fridrichovi II. při zvolení římským králem. Privilegium zřejmě potvrzuje starší výsady, které český panovník obdržel od římských králů Filipa Švábského a Oty IV. Brunšvického, ačkoliv v listině je zmíněn jen první jmenovaný. To je pochopitelné, protože v roce 1212 bylo totiž nevhodné připomínat, že Přemyslovec kdysi podporoval welfskou stranu, soupeřící se Štaufy o prvenství v říši.

Jedinečnost Zlaté buly sicilské bývá často spatřována ve skutečnosti, že českému panovníkovi byla královská hodnost přiznána poprvé dědičně.

Ve skutečnosti tomu tak ale není. Už privilegium z roku 1158 pro knížete Vladislava II. obsahuje pasáž o dědicích královské hodnosti. Přemysl Otakar I. musel o dědičnost svého království ještě svést tuhý boj.

Fridrich II. dále potvrdil, že udělí odznaky královské moci každému, kdo bude zvolen v Čechách. Tím bylo zachováno právo české šlechty na volbu svého panovníka. Přemysl Otakar I. se snažil tento nárok šlechty potlačit, avšak neúspěšně. Českému králi bylo rovněž potvrzeno právo investitury pražských a olomouckých biskupů, přičemž však všechny svobody, které biskupové obdrželi od předchozích římských králů, mají být zachovány. Pravděpodobně se naráží na privilegium, kterým Fridrich I. Barbarossa uznal pražského biskupa za říšského knížete.

Český panovník měl být napříště osvobozen od všech povinností vůči říši, až na účast na říšských sněmech, pokud se konaly v Merseburku, Norimberku nebo Bamberku, tedy nedaleko území českého království. Stejně tak v případě doprovodu římského krále na jeho korunovační jízdě do Říma byl český král povinen vypravit 300 jezdců nebo zaplatit 300 hřiven stříbra (náklady na jejich vypravení).

K větě o návštěvě sněmu v Merseburku jsou připojena nejasná slova o tom, že „pokud by kníže polský přijal pozvání, mají mu dát průvod, jako někdy jejich předchůdcové, králové čeští činívali“. Není přesně zřejmé, jaký význam má tato věta v kontextu celého privilegia. Polské záležitosti se ovšem vždy nějakým způsobem prolínaly s osudy českých králů. První český král Vratislav byl korunován i na krále polského. V korunovačním privilegiu Vladislava II. z roku 1158 se dočteme o polském censu, který má být vyplácen českému králi. Není známo, zda tato věta je jen zmateným pozůstatkem historické paměti, či zda Přemysl Otakar I. chtěl roli přimlouve polského knížete na říšském dvoře konkrétně využít.

Zlatá bula sicilská garantovala vnitřní nezávislost českého státu a zároveň jeho formálním začleněním do Svaté říše římské nabízela českým králům jako říšským knížatům nové možnosti aktivní zahraniční politiky. Přispěla tak ke zvýšení prestiže českého království ve střední Evropě i k upevnění pozic jeho panovníků jak mezi evropskými vládci, tak na domácím poli.

Někteří současní badatelé se na druhou stranu kloní k názoru, že význam Zlaté buly sicilské byl nadhodnocen v 19. století, kdy sloužila jako právní doklad o historickém nároku českého národa na vlastní státnost. Odtud byla tato interpretace přenesena do učebnic a do veřejného povědomí. Přitom stejně

důležitými listinami mohla být potvrzení darování královské hodnosti Filipem Švábským a Otou IV. Brunšvickým, která se ovšem nedochovala. Důvody pro budování důležitosti Zlaté buly sicilské byly údajně její majestátní vzhled a důležité místo, které jí ve své panovnické koncepci určil Karel IV., který se tak snažil navázat na starší domácí přemyslovskou tradici. Faktem zůstává, že právní význam Zlaté buly sicilské klesl již roku 1216, kdy byla nahrazena tzv. Zlatou bulou ulmskou, a nezmiňuje ji ani tzv. Zlatá bula melfská z roku 1231, kterou Fridrich II. potvrdil intronizaci Václava I.

Originál listiny je uložen v Národním archivu v Praze, fond „Archiv České koruny“.

Pojem Zlatá bula sicilská dnes ve skutečnosti zastřešuje, jak v odborné, tak v populární literatuře, celkem tři listiny, které v Basileji pro (budoucího císaře) Fridricha II. sepsal notář Jindřich z Pairis a které tvoří logický celek. Listina druhá je adresována Přemyslu Otakarovi I. a třetí jeho bratrovi Vladislavu Jindřichovi, moravskému markraběti. Obsahem obou je věnování statků a zboží. Nejasná formulace ve třetí listině, kde je Vladislavovi Jindřichovi věnováno a potvrzeno zboží „Mocran et Mocran“ se všemi právy a příslušenstvím, je dosud záhadou českého středověku. Mnoho badatelů se snažilo a snaží lokalizovat Mocran et Mocran v Říši jako zahraniční léno. Jiní slovní spojení interpretují jako chybu notáře Jindřicha, neznaného českého prostředí, a v pozadí vidí pojem „markrabství moravské“, příp. „Morava a Morava“. V této době totiž Přemysl spravuje českou a Vladislav moravskou část českého státu, i když oficiálním centrem zůstává Praha.

Zlatá bula Karla IV.

Zlatá bula Karla IV. (latinsky Bulla aurea) byla vydána roku 1356 císařem Karlem IV. Byla nejdůležitějším ústavním dokumentem Svaté říše římské ve středověku. Platila až do jejího zániku v roce 1806. Její název pochází z toho, že je k ní připojena zlatá pečeť Karla IV. Prvních 23 kapitol bylo vyhlášeno na říšském sněmu v Norimberku, zbylých 8 kapitol v Metách. Byla sepsána v latinském jazyce.

Zlatá bula zpečetřovala práva kurfiřtů při volbě římského krále. Král měl být od nynějška volen hlasem většiny a nikoli souhlasem všech ze sedmi kurfiřtů. Zajistila také českému králi výsadní postavení mezi nimi (měl předcházet jejich neshodám).

Po své volbě měli být králové papežem korunováni na císaře; posledním takto korunovaným císařem byl Karel V. Již jeho předchůdce, Maxmilián I., se však již se souhlasem papeže (1508) nazýval „zvoleným římským císařem“.

Krom toho Zlatá bula stanovovala, aby se kurfiřti scházeli jednou do roka a společně se radili s císařem. Bula zakazovala spolky měst. Kurfiřtům byl tento titul přiznán dědičně, dostali právo razit mince, celní právo a právo výkonu soudní pravomoci. Také synové kurfiřtů měli znát říšské jazyky – němčinu, latinu, italštinu a češtinu.

Zlatá bula Karla IV. potvrzovala výjimečné a nezávislé postavení českého krále a českého státu v rámci říše, jak bylo ustanoveno roku 1212 ve Zlaté bule sicilské, a dále je rozšiřovala.

Zlatou bulou Karel IV. přiřkl kurfiřtský titul společně s úřadem říšského vikariátu vévodovi Saska-Wittenberska z rodu Askánců (tj. tímto krokem vzniklo Saské kurfiřtství).

Velký přínos měla Zlatá bula pro německý Frankfurt nad Mohanem, jelikož ho povýšila na císařské město. Frankfurtu dokument zajistil nebyvalou moc a velký rozmach. Na základě toho došlo k výstavbě tamějšího katolického kostela svatého Bartoloměje, který díky těmto událostem povýšil na katedrálu.

Originálních opisů bylo celkem 7. Pět z nich dostali kurfiřti, zbylé dva pak Norimberk a Frankfurt nad Mohanem. Jedním z dochovaných rukopisů Karlovy Zlaté buly je rukopis jeho syna Václava IV., uložený v Rakouské národní knihovně ve Vídni. Tento exemplář vznikl roku 1400 v Praze, je to nejkrásnější dochovaný iluminovaný rukopis této buly. Obsahuje 48 miniatur a barevné iniciály. Datace jeho vzniku naznačuje, že měl podpořit římský královský majestát krále Václava IV. po jeho sesazení z říšského trůnu.

Jedním z dalších významných exemplářů je v německém Frankfurtu nad Mohanem, který je uložen v Institutu historie města v karmelitánském klášteře. Tato verze je z roku 1366 a je složena z pergamenových sešitků o 44 listech. Kniha je svázaná černožlutou hedvábnou šňůrou, na jejímž konci je upevněna zlatá pečeť (Zlatá bula). Mimoto vlastnilo město Frankfurt ještě další dvě verze z roku 1470. Jednu verzi dostal darem v roce 1938 Adolf Hitler, tento dokument navždy zmizel. Druhá verze se nacházela na radnici, avšak shořela při bombardování města v roce 1944.

Falcká verze se nachází v Hlavním státním archívu Bavorska v Mnichově a další vyhotovení pro město Norimberk je uloženo v Darmstadtu v hesenské Národní a univerzitní knihovně. Trevírská verze je uložena ve Stuttgartu v Hlavním státním archívu.

Zajímavosti:

- Platila 450 let do zániku Svaté říše římské v roce 1806.
- V červnu 2013 byla Zlatá bula Karla IV. zapsána do programu Paměť světa (anglicky Memory of the World) organizace UNESCO. Cílem projektu je úschova a zpřístupnění cenných archivních a knihovních svazků. Pod ochranou programu je pak všech 7 originálních přepisů i Václavův přepis (Václava IV.), který je považován za nejkrásnější. V registru však není uvedeno, že se jedná i o českou památku, ale jen německou a rakouskou. Zmínka o České republice je až v originálním doprovodném textu.
- Nejedná se o jediný dokument, ale o dvoudílný kodex. První díl byl schválen na římském sněmu v Norimberku 10. ledna 1356, druhý díl na Vánoce téhož roku v Métách.
- Díky listině se velmi rozmohl Frankfurt nad Mohanem, který navíc získal vlastní opis listiny a stal se městem císařským.
- Předmluvou listiny je i lyrická báseň, ta ve většině německých přepisů chybí kvůli jejímu komplikovanému překladu z latinského hexametru.
- Při tvorbě buly spolupracoval Karel IV. s mnoha dalšími lidmi, mezi kterými byl například biskup Jan ze Středy.

Ústavní listina Československé republiky

Ústavní listina Československé republiky byla ústavou první Československé republiky. Přijalo ji Národní shromáždění československé dne 29. února 1920 a vyhlášena byla pod č. 121/1920 Sb. z. a n. (sbírky zákonů a nařízení) dne 6. března 1920, kdy také nastala její účinnost. Zrušila Prozatímní ústavu. V platnosti zůstala (i přes bouřlivé období druhé republiky a 2. světové války) až do 9. května 1948, kdy byla zrušena komunistickým režimem a nahrazena novou ústavou, kterou však úřadující prezident dr. Edvard Beneš nepodepsal (Ústava Československé republiky z 9. května 1948). Doplnky ústavní listiny byly ústavní zákon č. 293/1920 Sb. z. a n. o ochraně svobody osobní, domovní a tajemství listovního, tzv. jazykový zákon č. 122/1920 Sb. z. a n. a ústavní zákon č. 294/1920 o podpisování zákonů a nařízení. K provedení ústavy byla přijata řada dalších zákonů.

Svým pojetím byla tato ústava založena na existenci národa československého, který má větve českou a slovenskou. To bylo vyvoláno situací, kdy počet Němců v novém státě převyšoval počet Slováků. Státotvorný národ československý však už tvořil dvoutřetinovou většinu.

Text ústavy je rozdělen na preambuli, 10 článků uvozovacího zákona a Ústavní listinu Československé republiky rozdělenou do šesti hlav. Ústavní listina měla 134 paragrafů.

Preambule byla inspirována preambulí Ústavy Spojených států amerických, z níž je celý první odstavec převzat. S tím rozdílem, že Ústava USA hovoří o „lidu Spojených států“ a československá ústava pouze o „národu Československém“. „My, národ Československý, chtějící upevniti dokonalou jednotu národa, zavésti spravedlivé řády v republice, zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé, prospěti obecnému blahu všech občanů tohoto státu a zabezpečiti požehnání svobody příštím pokolením, přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 29. února 1920 Ústavu pro Československou republiku, jejíž znění následuje. Přitom my, národ Československý, prohlašujeme, že chceme usilovati, aby tato ústava i všechny zákony naší země prováděny byly v duchu našich dějin stejně jako v duchu moderních zásad, obsažených v hesle sebeurčení; neboť chceme se přičleniti do společnosti národů jako člen vzdělaný, mírumilovný, demokratický a pokrokový.“

Hlava první deklarovala Československo (československý stát) demokratickou republikou v čele s prezidentem. Deklarovala suverenitu lidu (Lid je zdrojem veškeré státní moci). Hranice státu šlo měnit pouze ústavním zákonem. Československo bylo jednotným státem.

Státní občanství bylo jediné a jednotné. Praha byla hlavním městem státu. Ústavní listina stanovila autonomii Podkarpatské Rusi, jež však zůstala více méně na papíře.

Jazykový zákon (č. 122/1920, přijatý ve stejný den jako ústava) stanovil za státní a oficiální jazyk československý. Zvláštní práva náležela menšinovým jazykům v případě, kdy obyvatelé mluvící jazykem tvořili alespoň 20 % populace v daném soudním okrese. Pak jim byla zaručena možnost podávat podání na soudy a úřady v menšinovém jazyce, v tom jim také náležela příslušná odpověď. Měly také nárok na vzdělání v tomto jazyce, souběžné vyučování „jazyka československého“ však zůstalo povinné.

Tento zákon byl přijímán negativně jen v oblastech, kde tvořila jazyková menšina výraznou většinu. I v případě 90% převahy byl vnitřním jazykem státních úřadů, pošty či železnice jazyk československý, včetně jeho povinné výuky na školách.

Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Základní práva a svobody dosažené v Listině v zásadě vyjadřují vztah mezi státem a občanem. Práv a svobod zakotvených v Listině se zpravidla může dopomoci každý, jen některá práva a svobody jsou vázané na státní občanství. Obsah Listiny vychází z principů právního státu – ze svrchovanosti práva a zásady možnosti zásahů státní moci do svobod jednotlivce jen na základě a v mezích zákona. Pro všechna základní práva a svobody platí, že jsou nezadatelná, nezczizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná a že jsou pod ochranou soudní moci.

Listina má 44 článků členěných do šesti hlav. Hlava první garantuje některá práva, hlava druhá obsahuje katalog základních lidských práv a svobod, hlava třetí upravuje práva národnostních menšin, hlava čtvrtá hospodářská, sociální a kulturní práva, hlava pátá se zabývá právem na soudní a jinou právní ochranu, hlava šestá pak upravuje společná ustanovení.

Listina je prvním uceleným ústavním dokumentem, který zakotvil tradiční demokratická práva a svobody. Listina je pramenem ústavního práva a je srovnatelná z hlediska právní síly s ústavními zákony, ačkoliv není jako ústavní zákon v současnosti formálně označena.

Listina vycházela především z Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (1966), Mezinárodního paktu o ekonomických, sociálních a kulturních právech (1966), Evropské konvence o ochraně práv člověka a základních svobodách (1950), Evropské sociální charty, ale také z československé ústavy z roku 1920 a rakouské ústavní úpravy z roku 1867. Listina byla přijata ještě za dob federálního Československa a byla původně nesena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., jenž Listině zajišťoval nadústavní charakter. Při přechodu z federálního do právního řádu České republiky byla Listina od tohoto ústavního zákona oddělena a nově vyhlášena formou zvláštního usnesení Předsed-

Strana 18	Sbírka zákonů č. 2/1993	Částka 1
rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.	Čl. 7 (1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. (2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.	
(2) Každý má právo svobodně rozhodovat o své národnosti. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodňování. (3) Nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.	Čl. 8 (1) Osobní svoboda je zaručena. (2) Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát smluvnímu závazku. (3) Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržena osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 24 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudec musí zadržet osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu. (4) Zatknout obviněného je možno jen na písemný odůvodněný příkaz soudce. Zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudec musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu. (5) Nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. (6) Zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.	
Čl. 4 (1) Povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. (2) Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listina“) upraveny pouze zákonem. (3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky. (4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.	Čl. 9 (1) Nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. (2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na: a) práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody, b) vojenskou službu nebo jinou službu stanovenou zákonem namísto povinné vojenské služby, c) službu vyžadovanou na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod, nebo jiného nebezpečí,	
HLAVA DRUHÁ LIDSKÁ PRAVA A ZÁKLADNÍ SVOBODY Oddíl první Základní lidská práva a svobody		
Čl. 5 Každý je způsobilý mít práva.		
Čl. 6 (1) Každý má právo na život. Lidský život je ho- dne ochrany již před narozením. (2) Nikdo nesmí být zbaven života. (3) Trest smrti se nepřipouští. (4) Porušením práv podle tohoto článku není, je- stliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.		

nictva ČNR č. 2/1993 Sb., přičemž takový postup Předsednictva ČNR v následujícím období posloužil ke zpochybnění normativní povahy Listiny jako takové.

V době přípravy Listiny základních práv a svobod se úprava práv a povinností občanů nacházela v hlavě druhé československé Ústavy z roku 1960. Socialistická ústava omezovala ve srovnání s Ústavou 9. května (1948) katalog občanských práv a svobod a rozšiřovala občanské povinnosti. V případě Ústavy 9. května však existoval propastný rozdíl – zřetelný zejména v padesátých letech – mezi právy formulovanými v Ústavě a skutečností, kdy docházelo k systematickému ignorování a potlačování lidských práv a svobod. Deklarativní a ideologicky podbarvené ústavní zakotvení umožňovalo omezovat základní práva a ukládat povinnosti i prostřednictvím druhotných právních předpisů. Fakticky tak státní moc mohla vše, co právní normy nezakazovaly, zatímco občan jen to, co mu právní normy dovolovaly. Na podzim 1990 byla úprava hlavy druhé Ústavy 1960 označena politickou reprezentací jako nepoužitelná pro utváření demokratického právního řádu.

Byly zvažovány různé varianty názvu aktu – Charta, Prohlášení, Listina či ústavní zákon. Přípravou bylo přijetí dvou právních aktů – ústavního zákona, kterým se Listina uvozuje, a samotné Listiny. Tyto právní předpisy přijalo Federální shromáždění 9. ledna 1991. Ústavní zákon byl publikován jako č. 23/1991 Sb., zatímco Listina byla publikována bez čísla.

Uvozovací ústavní zákon je tvořen sedmi paragrafy. Významné bylo ustanovení uvozovacího ústavního zákona, jež určilo, že všechny československé platné právní předpisy, jejich výklad a používání musejí být v souladu s Listinou a že ustanovení, která nebudou do 31. prosince 1991 uvedena do souladu s Listinou, pozbývají tímto dnem účinnosti. Dále pak uvozovací ústavní zákon koncipoval všeobecnou právní záruku, když základní práva a svobody dal pod ochranu Ústavního soudu ČSFR. Na rozdíl od federálního Ústavního soudu nemá Ústavní soud České republiky zvláštní pravomoc rozhodovat o neúčinnosti ustanovení právních předpisů. V devadesátých letech neúčinnost některých ustanovení vyslovily i správní soudy. Uvozovací ústavní zákon vytvářel prostřednictvím svého § 1 odst. 1 nadústavní charakter Listiny.

Ústavní zákon č. 23/1991 Sb. je doposud platný a účinný v České i Slovenské republice. V České republice má však právní sílu pouze obecného zákona, a tím samotná Listina přišla o svůj nadústavní charakter, který ji zajišťoval uvozovací ústavní zákon.

Na jednání národních premiérů Václava Klause a Vladimíra Mečiara 26. srpna 1992 v Brně byla podepsána dohoda o zániku Československa ke konci roku 1992. Nejtěsnější většinou byl návrh ústavního zákona o zániku České a Slovenské Federativní Republiky přijat 25. listopadu 1992 a 31. prosince 1992 ČSFR skutečně zanikla.

16. prosince 1992 prohlásilo předsednictvo České národní rady Listinu za součást ústavního pořádku České republiky. Kvůli odporu ODS a ODA, především však premiéra Klause, který Listinu označoval za „plevel Ústavy“, nebyl katalog základních práv včleněn do samotného textu Ústavy. Za situace, kdy již byla přijata Ústava Slovenské republiky a byl určen pevný termín zániku federace, bylo nutné přijmout českou Ústavu, a tak, aby byly překonány vzájemné rozpory, byl vymyšlen a do Ústavy začleněn nový a v zásadě ne zcela vhodný pojem ústavní pořádek, který dovolil, aby se Listina sice stala součástí ústavy, ale ne přímo textu Ústavy. Akademik Viktor Knapp v roce 1993 označil vznik ústavního pořádku a připojení Listiny k polylegální ústavě za „výsledek prapodivného legislativního kompromisu“.

Důvodem sporu o právní povahu Listiny je čl. 112 Ústavy a forma, jakou byla Listina prohlášena za součást českého ústavního pořádku. Za dob Československa byly uvozovací ústavní zákon a Listina dva samostatné právní texty. Uvozovací ústavní zákon č. 23/1991 Sb. byl účinností Ústavy (1/1993 Sb.) dekonstitucionalizován a stal se běžným zákonem v souladu s čl. 112 odst. 3 Ústavy. Listina však byla jako samostatný prvek československého ústavního práva (ovšem bez číselného označení) recipována jako ústavní součást českého práva čl. 1 ústavního zákona č. 4/1993 Sb.

Ústavní zákon č. 162/1998 Sb. s účinností od ledna 1999 zdvojnásobil lhůtu, po níž může policie zadržovat lidi bez rozhodnutí soudu, z 24 na 48 hodin. Právní síla předpisu, který Listinu měnil, napověděla, že je Listina považována za ústavní zákon, a proto tak s ní bylo v souladu s čl. 9 Ústavy nakládáno. Vláda se pak v roce 2001 rozhodla spor o právní povahu Listiny definitivně vyřešit v rámci tzv. euronovely Ústavy. Nahrazení pojmu ústavní zákon v čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) a v čl. 95 odst. 2 slovy ústavní pořádek s definitivní platností vyřešilo všechny teoretické spory o závaznost Listiny základních práv a svobod a umožnilo, aby Ústavní soud zrušil právní předpisy i pro rozpor s Listinou.

Listina je z dikce Ústavy součástí ústavního pořádku, nikoliv však Ústavy.

Charta

Charta (lat. papír na rozdíl od pergamenu) je veřejná listina zásadního významu a obsahu, jež vyhláší (deklaruje) nebo zaručuje souhrn nějakých základních lidských, politických, občanských svobod, zásad či práv.

Roku 1215 si anglická šlechta vymohla na oslabeném králi Janovi I. písemnou záruku svých požadavků a svobod, jež dostala název Magna charta libertatum. To byl důležitý krok k zavedení osobních svobod i svobody církve ve středověku. Myšlenka zákonného omezení panovnické moci a nastolení vlády práva se pak znovu oživila v boji šlechty a později i měšťanů proti panovnickému absolutismu v novověku. Z tohoto zápasu nakonec vznikla myšlenka lidských práv.

Roku 1838 vydala skupina tzv. chartistů – britských radikálních demokratů „Lidovou chartu“ (People's Charter), kde požadovala volební právo pro všechny muže nad 21 let, každoroční volby, zrušení majetkové podmínky pro poslance a zavedení poslaneckých platů. Přívržencům se říkalo chartisté. V tomto přeneseném významu se může jednat i o občanské sdružení či občanskou iniciativu, která usiluje o do- držování, respektování nebo rozšíření různých lidských, občanských, politických svobod a práv. Na britskou Chartu z roku 1838 odkazoval i název „Charty 77“ v totalitním Československu.

Nejznámější charty ve světě:

- **Magna charta libertatum** – velká listina svobod z roku 1215, základní zákon anglické středověké společnosti
- Lidová charta (People's Charter) – britské hnutí za rozšíření volebního práva (1838)
- Athénská charta – soubor zásad moderního urbanismu CIAM z roku 1933
- **Atlantická charta** – listina z roku 1941 prohlašující za cíl války svobodu všech národů
- **Charta Organizace spojených národů** – dokument z roku 1945, který se stal zakládající listinou Organizace spojených národů
- Charta Organizace africké jednoty – listina z roku 1963 určená všem státům v Africe
- Evropská charta jazyků – dokument Rady Evropy z roku 1992 zaměřený na ochranu menšinových evropských jazyků
- Charta 08 – dokument vyjadřující nesouhlas se stávajícím politickým režimem v Číně
- Torremolinská charta
- **Olympijská charta**
- v Československu – **Charta 77** – československá občanská iniciativa z roku 1977

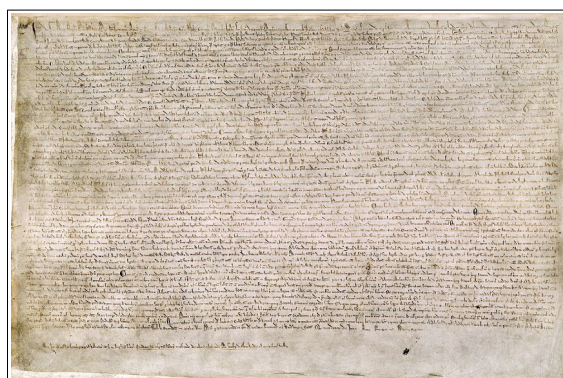
Magna charta libertatum

Magna charta libertatum, také Magna Carta (dle středověké latiny), nebo také Velká listina práv a svobod, je anglický právní dokument původně vydaný roku 1215. Omezoval některé panovnické pravomoci, vyžadoval, aby respektoval zákonné procedury a aby akceptoval, že jeho rozhodování bude omezeno zákonem. Výslovně vyjmenovával některá práva jeho poddaných, z nichž nejdůležitější bylo právo odvolání se proti nezákonnému uvěznění.

Předchůdcem Magny charty byla Listina svobod (Charter of Liberties) z roku 1100, kterou Jindřich I. při korunovaci omezil v určitých bodech svou moc vůči šlechtě. Magna charta prakticky ve středověku nijak výrazně neomezovala pravomoci panovníka, ale v době občanské války se stala důležitým symbolem pro ty, kteří chtěli zdůraznit, že jednání krále podléhá zákonům. Charta začala být chápána jako domnělý návrat k anglosaským svobodám, které byly omezeny po normanském záboru Anglie.

Tato listina bývá považována za nejvýznamnější raný dokument v dlouhodobém historickém procesu vedoucím k současnému britskému ústavnímu právu. Magna charta ovlivnila vývoj anglosaského zvykového práva a mnoha ústavních dokumentů jako například Ústavu Spojených států amerických. V průběhu středověku bylo mnoho článků charty renovováno a tento proces probíhal až do konce 18. století.

Ve druhé polovině 19. století byla většina původních ustanovení z anglického práva zrušena. Běžně je chápána jako dokument vydaný roku 1215 (jsou dochovány 4 exempláře a jeden z nich je uložen

Magna charta, verze z roku 1215.

v Salisbury). V následujících letech však byly vydány další upravené verze tohoto dokumentu a verze, která je vystavena v muzeu ve Washingtonu, D. C., pochází z roku 1297.

Pozadí vzniku charty:

Po ovládnutí Anglie Normany roku 1066 a v letech následujících se anglický král stal mocným a vlivným panovníkem v rámci Evropy. Faktory, které k tomu vedly, byla organizovaná centralizovaná vláda založená na normandském systému správy a rozsáhlé vlastnictví půdy v Normandii. Po korunovaci krále Jana Bezzemka na počátku 13. století vedla série neúspěchů v domácí a zahraniční politice ke vzpouře baronů a k jejich pokusu omezit pravomoci panovníka zákony.

Král Jan Bezzemek stvrzující závazky Magny charty.

Janovy akce ve Francii byly hlavní příčinou nespokojenosti. Po smrti krále Richarda I. nebylo nástupnictví na anglický trůn zcela jasné. Král Jan byl korunován na úkor Richardova synovce Artura. Protože Artur měl nárok na panství Anjou, potřeboval Jan souhlas francouzského krále Filipa. Aby ho získal, odstoupil mu velkou část francouzského území v Anjou. Po porážce Janových vojsk v Bitvě u Bouvines Filip obsadil všechna území na severu Francie včetně Normandie. Tyto vojenské neúspěchy, v nichž Anglie přišla o příjmy z bohaté kolonie, měly vliv na Janovu neoblíbenost. Místo aby snížil své náklady, vyhlásil nové daně. Dalším důvodem nespokojenosti byly spory mezi mnichy canterburského biskupství, kteří chtěli získat kontrolu nad volbou arcibiskupa canterburského, a králem Janem, který prosazoval svého kandidáta. Roku 1215 některým vlivným šlechticům došla trpělivost a vstoupili 10. června 1215 do Londýna s vojenskou silou a měšťané jim vyjádřili podporu tím, že jim otevřeli brány města. Tato akce neskončila vzpourou, ale šlechtici přinutili krále Jana souhlasit s Articles of the Barons, ke kterým byla připojena jeho pečeť, na louce u Runnymede 15. června 1215. Na oplátku šlechtici obnovili 19. června přísahu věrnosti králi Janovi. Formální dokument, na němž je zachycena tato dohoda, byl zpracován královským archivem 15. července a tato listina je originální Magnou chartou. Byl zhotoven i ne-

známý počet kopií, které byly rozeslány na úřední místa jako biskupství a královským šerifům.

Nejdůležitější klauzulí pro krále Jana byl článek 61, známý jako bezpečnostní klauzule, nejdelší část dokumentu. Ta ustanovila výbor 25 baronů, kteří se mohli kdykoli sejít a zrušit rozhodnutí krále, a to i za použití síly k obsazení královských hradů. Toto ustanovení neutralizovalo Janovu moc a poté, co šlechtici opustili Londýn, je odvolal, což vyústilo v první válku baronů. Opatření omezující moc krále anuloval i papež Innocenc III. Král Jan zemřel v průběhu občanské války 19. října 1216 na úplavici.

Po jeho smrti byl králem korunován jeho devítiletý syn Jindřich III. Plantagenet. Jeho regenti vydali novou verzi Magny charty bez kontroverzního článku 61 a po dosažení Jindřichových 18 let vydal král obnovenou verzi, která obsahovala pouze 37 článků.

Magna charta byla původně psaná v latinském jazyce. Dokument označovaný jako Magna charta není původní dokument z roku 1215, ale pozdější verze z roku 1225 a obvykle bývá předváděn dokument z roku 1297, kdy byla odsouhlasena Eduardem I. Charta z roku 1215 obsahovala mnoho bodů, které nebyly míněny jako dlouhodobé závazky panovníka, ale měly poukázat na současné problémy. Dalších 200 let pak každý panovník potvrdil závazek uznávat tato ustanovení vydáním vlastní verze dokumentu.

Magna charta obsahuje 63 článků, ve kterých je uveden například slib o svolávání zástupců šlechty a měst kvůli daním, svobodná volba biskupů a opatů, dodržování zvykového práva, zavedení jednotných měř a vah či povolení přístupu cizím obchodníkům na území Anglie.

Pro moderní dobu je nejdůležitějším ustanovením Charty habeas corpus – právo na legitimní a důstojné zacházení. Tato ustanovení jsou odvozena z článků 36, 38, 39 a 40 dokumentu z roku 1215. Dalšími odstavci, které jsou uplatňovány v současném právu Anglie a Walesu, je odstavec 1 garantující nezávislost Anglikánské církve, článek 13 zaručující středověké svobody londýnské City a článek 39 garantující právo na řádný soud.

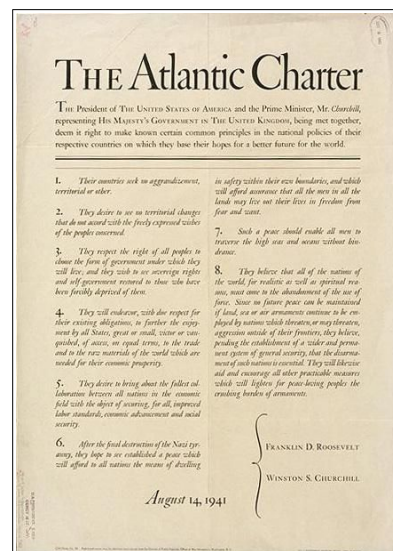
Atlantická charta

Atlantická charta bylo společné prohlášení států bojujících proti nacistickému Německu, vydané na konferenci v Londýně 14. srpna 1941. Šlo o prohlášení prezidenta USA F. D. Roosevelta a britského ministerského předsedy W. Churchilla o společném postupu v probíhající válce. Dokument byl především výrazem snahy neuznat jakékoliv válečné územní zisky, uvolnit obchodní omezení a podpořit politické svobody národů.

Atlantická charta sehrála významnou úlohu při vytváření společné protihitlerovské koalice. Stala se jedním z dokumentů, na které později navázala Charta OSN.

8 bodů Atlantické charty:

- jejich země neusilují o územní nebo jiné zisky
- nepřejí si žádné územní změny, pokud to nebude vůle národů, jichž se týkají
- respektují právo každého národa zvolit si vládní formu a přejí si obnovit formu vlády v zemích, kde byla násilně změněna
- usilovat o to, aby všechny státy měly za rovných podmínek přístup ke světovému obchodu a světovým zásobám surovin, který potřebují k hospodářskému rozkvětu
- hospodářská spolupráce všech národů – lepší pracovní podmínky, hospodářský rozvoj a sociální zabezpečení
- po konečném rozdrčení nacistické tyranie bude nastolen mír, lidé budou moci žít beze strachu a nouze
- tento mír zajistí lidem možnost plavit se bez překážky po mořích a oceánech
- věří, že všechny národy musí z důvodů věčných i důvodů duchovních dospět k tomu, že upustí od používání síly, nelze zachovat mír, pokud bude některý národ používat vojenských sil, dokud nebude zřízena širší a trvalá soustava všeobecné bezpečnosti, je nutné tyto národy odzbrojit, budou poskytovat pomoc při všech jiných praktických opatřeních, které ulehčí mírumilovným národům drtivé břemeno zbrojení, a budou takováto opatření podporovat

Charta Spojených národů

Charta Spojených národů, zakládající statut Organizace spojených národů, byla přijata 26. června 1945 na mezinárodní Konferenci Spojených národů o mezinárodním uspořádání v San Francisku padesáti zakládajícími státy. K původním členům se později (po ustavení vlastní vlády) přidalo i Polsko, takže celkem je zakládajících států 51, včetně ČSR. Podmínkou pro vstup v platnost byla ratifikace Francie, Číny, SSSR, Velké Británie, USA a většiny ostatních signatárních států. Stalo se tak 24. října 1945. K Chartě je – jako její nedílná součást – připojen i Statut Mezinárodního soudního dvora.

Československý ministr zahraničí Jan Masaryk s delegací podepisuje Chartu OSN (San Francisco, 26. června 1945).

Charta zavazuje všechny členy, navíc ale výslovně uvádí, že závazky podle Charty mají přednost před závazky z jiných mezinárodních smluv (čl. 103). Celkem 111 článků je rozděleno do 19 kapitol. Na začátku stojí preambule.

Charta OSN může být podle článku 108 změněna souhlasem dvou třetin členů Valného shromáždění a ratifikací dvou třetin členských států, včetně pěti stálých členů Rady bezpečnosti. Charta byla dosud změněna třikrát. Změny článků 23, 27 a 61 z roku 1965 zvyšují počet členů Rady bezpečnosti z 11 na 15 a počet hlasů nutný k přijetí rozhodnutí Rady ze sedmi na devět. Počet členů Ekonomické a sociální rady byl zvýšen z 18 na 27. V roce 1968 se změnou článku 109 zvyšuje

počet hlasů členů Rady bezpečnosti, nutný ke svolání konference pro revizi Charty, ze sedmi na devět. Roku 1973 se znovu navyšuje počet členů Ekonomické a sociální rady a to na 54 členů.

Olympijská charta

Olympijská charta je mezinárodní textový dokument, který definuje základní cíle, zásady a řády Olympijského hnutí a olympismu. Zároveň také přesně definuje olympijské hry a jednoznačně vymezuje postavení Mezinárodního olympijského výboru a jednotlivých národních olympijských výborů v rámci celého Olympijského hnutí.

Termín zavedl baron Pierre de Coubertin již na počátku olympijského hnutí v roce 1894. Tehdy se společně s Jiřím Stanislavem Guth-Jarkovským stal prvním autorem první verze Olympijské charty, která byla poprvé schválena na 1. olympijském kongresu v roce 1894. Další významná verze byla schválena i částečně publikována v roce 1914 na 6. olympijském kongresu, nicméně práci na textu přerušila první světová válka do té míry, že definitivní verze Olympijské charty byla schválena až v roce 1921 na 7. olympijském kongresu. Tato historická verze platila prakticky až do konce druhé světové války, těsně po válce v roce 1946 od ní bylo na 30 let upuštěno.

K dalšímu oživení původního pojmu Olympijská charta došlo až v 70. letech 20. století, kdy od roku 1978 opět olympijské řády nesou toto označení. Poslední a současně platná verze Olympijské charty platí od 7. července 2007.

Charta 77

Charta 77 byla neformální československá občanská iniciativa, která kritizovala „politickou i státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala při podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v Helsinkách. Iniciativa působila v letech 1977 až 1992. Dokument (Charta 77) je pojmenován podle data z 1. ledna 1977. Autoři textu Charty 77 si přáli zůstat v anonymitě. Je známo pouze tolik, že značnou část sestavili Václav Havel a Pavel Kohout. Druhý jmenovaný je také autorem názvu petice. Organizátory a prvními signatáři byli Jan Patočka, Jiří Němec, Václav Benda, Vlasta Chramostová, Václav Havel, Ladislav Hejdánek, Zdeněk Mlynář, Pavel Kohout, Petr Uhl, Ludvík Vaculík a Jiří Hájek. Jeden ze tří prvních mluvčích, profesor Jan Patočka, byl také první obětí represí komunistického režimu vůči signatářům Charty 77, když 13. března 1977 po několikahodinovém výslechu zemřel. Jeho pohřeb v Břevnově se stal významnou událostí protikomunistického odporu. Nekrolog četl Ladislav Menzel, který v červenci následujícího roku předčasně zemřel. Ačkoli deklarovaným záměrem autorů Charty bylo, aby signatáři reprezentovali odlišná povolání, politické postoje i náboženská vyznání, fakticky společenství kolem Charty tvořili zčásti levicoví intelektuálové z pražského prostředí, často bývalí členové komunistické strany, ale i mladí lidé z prostředí kulturního undergroundu. Po Sametové revoluci v roce 1989 se řada signatářů Charty 77 výrazně zapojila do veřejného života.

Charta 77 je současnými historiky považována za jednu z nejvýznamnějších akcí odporu vůči předlistopadovému režimu v období normalizace po roce 1968. To je nicméně způsobeno tím, že v době jejího vzniku žádné další opoziční akce prakticky neexistovaly. Skutečný dopad Charty na dění v zemi byl omezen jednak tím, že počet signatářů Charty byl vzhledem k celkovému počtu obyvatel malý, jednak cenzurní blokádou komunistické strany. Podíl na mizivém povědomí obyvatelstva o dění kolem Charty mělo i vysoce intelektuální prostředí, které se kolem Charty utvořilo. Naděje na ovlivnění politické situace se tak vyplnily jen částečně, přestože Charta budila u části obyvatelstva určité sympatie. Tím, že nezískala výraznější podporu obyvatelstva, se Charta 77 zásadně lišila od o tři roky později založeného polského odborového hnutí Solidarita. Toto se v Polsku brzy stalo masovým, vyzvalo komunistický režim ke střetu v boji o politickou moc a později přispělo k jeho pádu.

Charta 77 je současnými historiky považována za jednu z nejvýznamnějších akcí odporu vůči předlistopadovému režimu v období normalizace po roce 1968. To je nicméně způsobeno tím, že v době jejího vzniku žádné další opoziční akce prakticky neexistovaly. Skutečný dopad Charty na dění v zemi byl omezen jednak tím, že počet signatářů Charty byl vzhledem k celkovému počtu obyvatel malý, jednak cenzurní blokádou komunistické strany. Podíl na mizivém povědomí obyvatelstva o dění kolem Charty mělo i vysoce intelektuální prostředí, které se kolem Charty utvořilo. Naděje na ovlivnění politické situace se tak vyplnily jen částečně, přestože Charta budila u části obyvatelstva určité sympatie. Tím, že nezískala výraznější podporu obyvatelstva, se Charta 77 zásadně lišila od o tři roky později založeného polského odborového hnutí Solidarita. Toto se v Polsku brzy stalo masovým, vyzvalo komunistický režim ke střetu v boji o politickou moc a později přispělo k jeho pádu.

V zahraničí vzniklo na podporu Charty 77 několik iniciativ: v roce 1977 vznikl v Paříži Mezinárodní výbor na podporu zásad Charty 77 v Československu a v roce 1978 založila skupina kolem levicového časopisu Folket i Bild zastoupená Petrem Larssonem a Petrem Gavelinem spolu s Jiřím Pallasem Nadaci Charty 77. Později byl do vedení nadace přizván docent František Janouch. Podle jeho slov Nadaci významně podporoval George Soros.

Jedním z podnětů k sepsání Charty 77 bylo zadržení členů undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe. Text Charty 77 vznikl v průběhu prosince 1976 a navzdory snaze československého režimu byl ve dnech 6.-7. ledna 1977 publikován současně v několika západních listech (Le Monde, Frankfurter Allgemeine Zeitung, The Times a New York Times). Prvních 242 signatářů text podepsalo už koncem prosince 1976 na samostatných kartičkách s textem „Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977“, s podpisem a adresou. Originály těchto podpisů byly nalezeny v roce 2006 ve spisu tajné policie StB.

Ve snaze zamezit rozšíření dokumentu zadržela StB už ve čtvrtek 6. ledna 1977 Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a herce Pavla Landovského. Zatčení organizátorů sice zabránilo předpokládanému předání manifestu Federálnímu shromáždění ČSSR a dalším institucím, ale nezamezilo zveřejnění Charty 77 o den později.

Do poloviny 80. let dokument podepsalo přibližně 1 200 lidí, v drtivé většině se jednalo o občany české části Československa. Do ledna 1990 Chartu podepsalo 1883 občanů. 25 lidí podpis veřejně odvolalo. V letech 1977 až 1989 vydala Charta celkem 598 dokumentů.

Charta 77 kritizovala vládu za porušování lidských práv, k jejichž dodržování se zavázala řadou dokumentů včetně samotné československé ústavy, Helsinských dohod z roku 1975 a smluv OSN. Signatáře Charta popisuje jako „volné, neformální a otevřené sdružení lidí ... spojených vůlí individuálně i kolektivně bojovat za lidská a občanská práva v naší zemi i ve světě.“ Tím bylo zdůrazněno, že Charta 77 nebyla žádnou organizací, neměla žádné stanovy ani trvalé orgány a „nevytváří základnu žádné opoziční politické aktivity“. Tento závěrečný článek výzvy byl pokusem o udržení Charty v hranicích československého práva, které organizovanou opozici zakazovalo.

Navenek byla skupina reprezentována mluvčími Charty 77, kteří ručili za pravost dokumentů vydávaných jejím jménem. Každý rok byla určena trojice mluvčích, v kteréžto roli se celkem vystříдалo více než 40 lidí. Tito byli vybíráni tak, aby zastupovali co možná nejširší spektrum Charty, v němž se mísily různé filozofické, politické a společenské názory. Mluvčí patřili k nejvíce pronásledovaným signatářům.

Reakce vlády na objevení Charty 77, která kolovala v samizdatové formě po Československu a která byla v plné formě otištěna v řadě zahraničních deníků, byla ostrá. Oficiální tisk označil manifest za „protistátní, protisocialistické, demagogické a hanlivé psaní,“ a jednotliví signatáři byli popisováni jako „ztroskotanci a samozvanci“, „věrní služebníci a agenti imperialismu“, „zkrachovaní politici“ a „mezinárodní dobrodruhové“. Navíc byli postiženi řadou represí – někteří byli vyhozeni z práce, jejich dětem bylo odepřeno studium na školách, přišli o řidičské průkazy, byli nuceni k emigraci či jim byla odebírána občanství. Někteří byli také zadržováni státní policií, bítí, mučení, souzení a věznění. V některých případech jim byly vyvlastňovány jejich nemovitosti. Někteří signatáři Charty 77 byli nakonec přinuceni ke spolupráci s StB. Cílem těchto opatření bylo signatáře izolovat, zastrašit či umlčet, popřípadě dosáhnout jejich odjezdu ze země.

Zacházení se signatáři Charty a ostatními kritiky režimu vedlo k vytvoření Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) v dubnu 1978. Ten se pokoušel zveřejňovat osudy lidí, kteří byli stíháni za své politické postoje. Přestože represe vůči chartistům a členům VONS pokračovaly i v 80. letech, tyto skupiny i nadále pokračovaly v poukazování na pokračující porušování lidských práv komunistickou vládou.

Na konci 80. let se komunistické režimy východního bloku začaly hroutit. Charta 77 vycítila příležitost a začala být aktivnější v pořádání opozičních akcí vůči vládnoucímu režimu. Signatáři Charty 77 se po listopadu 1989 podíleli na vyjednávání s vládnoucí garniturou o hladkém předání moci a posléze se angažovali v nově vzniklých politických stranách a hnutích, především v Občanském fóru a později v Občanském hnutí. Někteří zastávali i vysoké politické pozice (zejména Václav Havel, který se stal posledním československým a později prvním českým prezidentem). Jejich politický vliv částečně poklesl

poté, co se Občanské hnutí, jehož členy byla řada známých signatářů Charty 77, nedokázalo ve volbách v roce 1992 prosadit. Někteří se však prosadili v dalších stranách, zejména v ČSSD (např. Pavel Rychetský, Zdeněk Jičínský, Vladimír Laštůvka, František Bublan, Jiří Dienstbier, Petr Kajnar, Jaroslav Šabata, Jaroslav Mezník) a ODS (např. Jan Ruml, Václav Benda, Milan Uhde, Alexandr Vondra).

Po svržení komunistické totality byla na setkání mluvčích v Praze 3. listopadu 1992 oficiálně činnost Charty 77 ukončena.

Mezinárodní smlouva

Mezinárodní smlouva je jedním z hlavních pramenů mezinárodního práva. Zakládají se jí, mění nebo ruší vzájemná práva a povinnosti smluvních stran jako subjektů mezinárodního práva, tedy nejčastěji států. V praxi se kromě označení smlouva vyskytují i názvy jako úmluva, konvence, protokol, pakt, statut, charta nebo dohoda, to však z hlediska mezinárodněprávních účinků nemá žádný význam. Od mezinárodních smluv je však třeba odlišit tzv. gentlemanské dohody, které sice může uzavřít představitel státu, ale pouze za svou osobu, stát jako takový tím neváže, a také čistě politická ujednání, které se sice mohou nazývat obdobně, ale strany je dohodly s úmyslem jim mezinárodněprávní účinky nepřiznat (např. Jaltská dohoda nebo Postupimská dohoda z roku 1945).

Svým významem mezinárodní smlouvy postupně překonaly mezinárodní obyčej, protože řadu z nich nahradily. Např. ty, které se týkaly právě mezinárodních smluv, byly kodifikovány a doplněny do Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969. Tato úmluva se však vztahuje jen na mezinárodní smlouvy uzavřené písemnou formou, mezinárodní smlouvy sjednané v jiné formě se nadále řídí mezinárodním obyčejovým právem. Další pravidla obsahují Vídeňská úmluva o smluvním právu mezinárodních organizací z roku 1978 nebo Vídeňská úmluva o sukcesi států ve vztahu ke smlouvám z roku 1978. Česká republika byla k roku 1999 vázána 2065 dvoustrannými a 901 mnohostrannými mezinárodními smlouvami. Od roku 2000 jsou publikovány ve Sbírce mezinárodních smluv.

Mezinárodní smlouvy jsou nejčastěji písemné, nevylučují se ale ani ústní. Je-li mezinárodní smlouva písemná, což je pravidlem, může být na jednom, dvou, nebo vícero dokumentech. Bilaterální jsou smlouvy mezi dvěma stranami, vícestranné, které se blíží dvoustranným, se označují jako plurilaterální a skutečně mnohostranné jako smlouvy multilaterální (vícestranné se začaly objevovat až po Vídeňském kongresu v roce 1815, např. Vestfálský mír z roku 1648 byl ještě založen na vícero obsahově stejných dvoustranných dohodách mezi dříve válčícími státy). Část mezinárodních smluv je otevřena pro přístup dalších subjektů, je-li přístup vázán na souhlas dosavadních smluvních stran nebo jinou podmínku, jde o smlouvy polootevřené či polouzavřené, zavřené jsou pak ty, k nimž již nikdo přistoupit nemůže. Někdy může být smlouva, příp. jen její dodatky tajné, což znamená, že o nich veřejnost nemá být informována. Lze je uzavírat na kratší (do jednoho roku) nebo delší časové období, případně na neomezenou dobu. Jestliže je uzavřena preliminární smlouva, jde o smlouvu dočasnou, která je později nahrazena definitivní.

Pravomoc určitého subjektu sjednat mezinárodní smlouvu zakládá u každého státu jeho vnitrostátní právo, zejména ústava, jestliže by však hlava státu, vláda nebo ministr zahraničních věcí své pravomoci na mezinárodním poli překročili (jednali by *ultra vires*), vedlo by to k neplatnosti smlouvy jen tehdy, pokud by takové překročení bylo objektivně zřejmé (např. přijetí Mnichovské dohody z roku 1938 československou vládou bylo neplatné mj. z toho důvodu, že k odstoupení části státního území bylo zapotřebí souhlasu parlamentu ve formě ústavního zákona).

Text smlouvy je uzavřen datem a místem sjednání smlouvy, mohou pak ale ještě následovat přílohy smlouvy, které se někdy označují jako protokoly či dodatkové články. Jazyk smlouvy závisí zcela na vůli smluvních stran, multilaterální smlouvy se však pravidelně sjednávají ve více světových jazycích, přičemž

Americký prezident Harry S. Truman podepisuje smlouvu o založení Severoatlantické aliance.

každá taková jazyková verze není překladem, ale je verzí oficiální. Sjednání smlouvy je zakončeno autentifikací, schválením dojednaného textu, jeho definitivním uzavřením, což se sice provádí především jejím podpisem, ale ten ještě automaticky neznamená také definitivní souhlas dané smluvní strany být smlouvou vázána. Definitivní přijetí smlouvy (akceptace) může být tímto podpisem na místě vyjádřeno jen tehdy, jestliže se na tom strany ve smlouvě předem dohodly. Obvyklejším způsobem u významných mezinárodních smluv je ratifikace, slavnostní schválení smlouvy, obvykle ve formě podpisu příslušné ratifikační listiny, který provádí hlava státu. Ratifikace se provádí až později, neboť většinou je nejdříve zapotřebí k ní získat souhlas v parlamentu nebo referendem. Zjednodušenou obdobou ratifikace je u vládních a rezortních smluv schválení (aprobace, konfirmace). Jestliže k už sjednané smlouvě přistupuje nová strana, může tak učinit akcesí, bezvýhradným přistoupením, nebo adhezí, přistoupením jen k některým částem smlouvy. Tento závazný projev státu se dokončuje tím, že se příslušné ratifikační nebo jiné akceptační listiny vymění mezi smluvními stranami, případně se uloží u deponitáře, který chrání originál smlouvy a registruje ji v sekretariátu OSN.

Není-li počátek platnosti mezinárodní smlouvy výslovně dohodnut, stane se tak v okamžiku, kdy svůj definitivní souhlas vyjádří všechny smluvní strany. Ještě před svým vstupem v platnost ale může být prozatímně prováděna, a to i jen zčásti, jestliže se tak strany dohodnou, třeba na základě dodatkových protokolů nebo výměny nót. Od platnosti smlouvy, tedy od stavu, kdy je mezi smluvními stranami vytvořen jistý právní vztah, je třeba odlišovat její účinnost, právní nutnost podle smlouvy postupovat. Tyto dva okamžiky zpravidla nastávají zároveň, někdy však smlouva začíná být účinná vzhledem k nutnosti přípravy později. Během platnosti smlouvy je možné ji načas suspendovat, odložit účinnost, v případě válečného konfliktu k tomu dochází automaticky u smluv mírových, regulujících právní vztahy mezi stranami, které jsou podmíněny mírovým stavem. Účinnost smlouvy je také možné územně omezit, obvykle je však prováděna na celém území, které podléhá suverénní moci smluvních stran (v USA je někdy využívána tzv. federální klauzule, která podmiňuje výkon smlouvy na území některého ze států unie jeho souhlasem; obdobně byla dříve u koloniálních mocností využívána tzv. koloniální klauzule). Aby měly smluvní strany větší jistotu, že všichni budou smlouvu skutečně plnit, lze v ní dohodnout záruky, např. dohled třetí strany, zřízení kontrolních orgánů u povinného státu, zastavení některých jeho státních příjmů, jako je např. příjem ze státních monopolů, nebo dokonce i okupace části jeho území. Nastane-li spor o interpretaci smlouvy a nepodaří-li se jej urovnat mezi stranami, je možné věc předložit rozhodčímu orgánu, který jej rozhodne. Není-li ve smlouvě takový postup dohodnut a určen rozhodce, může jím být vždy Mezinárodní soudní dvůr.

Platnou smlouvu lze kdykoli na základě dohody všech smluvních stran v jednotlivostech změnit či rozsáhle revidovat, a to dokonce i mlčky, akceptováním nového právního pravidla, které některá ze stran v naplňování smlouvy zavede. Dohodou (prorogací) lze vždy dobu platnosti prodloužit, stejně jako např. výměnou nót mezi zúčastněnými stranami se ujistit, že platnosti ještě nepozbyla. Není-li však doba platnosti smlouvy dohodnuta ani není výslovně stanoveno, že se uzavírá na dobu neurčitou, je někdy obtížné určit, zda ji lze v rozumné lhůtě vypovědět, nebo má být trvale platná. Tak tomu bude zejména tehdy, je-li smlouvou založena nějaká mezinárodní organizace. Výpověď je jedním z důvodů ukončení platnosti dvoustranné smlouvy, jde-li o smlouvu vícestrannou, označuje se tento způsob jako vystoupení ze smlouvy (jestliže by takto postupovaly všechny strany, šlo by o dohodu). Smlouva může také zaniknout uplynutím sjednaného času, splněním, byla-li omezena na určitý účel, naplněním dohodnuté rozvazovací podmínky, fyzickou nemožností plnění, podstatnou změnou okolností, která má za následek radikální změnu v právních poměrech stran (obyčejové pravidlo *rebus sic stantibus*; neuplatní se však u dohod o státních hranicích), anebo v některých případech i trvalým vyjitím z užívání (*desuetudo*).

Nicméně pro platnost na území státu je nutno každou mezinárodní smlouvu přenést do vnitrostátního práva.

Mnichovská dohoda

Mnichovská dohoda (neboli mnichovská zrada či mnichovský diktát) byla dohoda mezi Německem, Itálií, Francií a Velkou Británií o postoupení pohraničních území Československa Německu. Byla dojednána 29. září 1938 v Mnichově v tzv. Führerbau (ve všech jazykových verzích pak byla podepsána po půlnoci, tj. 30. září 1938).

Zástupci čtyř zemí – Neville Chamberlain (Velká Británie), Édouard Daladier (Francie), Adolf Hitler (Německo) a Benito Mussolini (Itálie) – se dohodli, že Československo musí do 10. října postoupit

pohraniční území obývané Němci (Sudety) Německu. Zástupci československé strany (Hubert Masařík, Vojtěch Mastný) byli přítomni, ale k jednání samotnému nebyli přizváni.

Mnichovská dohoda byla završením činnosti Sudetoněmecké strany Konrada Henleina a vyvrcho- lením snah německého kancléře Adolfa Hitlera rozbít demokratické Československo, což bylo jedním z jeho postupných cílů k ovládnutí Evropy. Mnichovská dohoda je příkladem politiky ústupků, appeasementu. Podle názoru některých historiků a novinářů k mnichovské dohodě přispěla politická a di- plomatická selhání československé vlády. Obdobné stanovisko zastává sudetoněmecká interpretace, podle které nese československá politika sama odpovědnost za zničení státu.

V září 1938 v německých oblastech rostlo napětí. Německá propaganda podněcovala sudetské Němce proti Čechům a množily se případy německých útoků na české obyvatelstvo. Tyto rozbroje přerostly 12. září v Sudetoněmecké povstání. Na sjezdu NSDAP v Norimberku Hitler kritizoval Československou vládu za útlak Němců, což podnítilo sudetské Němce k vyvolání povstání. Násilné nepokoje byly za dva

Fotografie z průběhu mnichovských jednání – zleva: Neville Chamberlain za Velkou Británii, Édouard Daladier, zástupce Francie, Adolf Hitler za nacistické Německo a Benito Mussolini za fašistickou Itálii.

dny Československou armádou i četnictvem rázně potlačeny a ve- doucí činitelé SdP uprchli do Německa. Povstání eskalovalo 22. září, kdy nepokoje zachvátily další oblasti na Moravě a ve Slezsku.

13. září Československá vláda vyhlásila stanné právo v některých pohraničních okresech, kde začalo docházet k bojům. Nejznámější střet se stal v Habartově (tehdejším Habersbirku), kde němečtí ordneři přepadli četnickou stanici a za- vraždili čtyři četníky. SdP dalo vládě šestihodinové ultimátum na odvo- lání stanného práva a stažení české policie ze Sudet, v němž bylo uvedeno, že pokud budou poža- davky splněny, vedení SdP slibuje zajistit klid.

15. září s tajným pověřením prezidenta Beneše odcestoval do Paříže ministr sociální věcí Jaromír Nečas tlumočit Benešovu ochotu vzdát se části pohraničního území. V plánu šlo o odstoupení 4000-6000 km² a přesídlení 1,5 až 2 milionů německých obyvatel do Německa s tím, že němečtí demokraté a Židé by zůstali v Československu. Cílem bylo zabránit požadavku západních mocností na konání plebiscitu, který se očekával podle zpráv československých vyslanců ve Francii a Velké Británii. Téhož dne se Hitler na Berghofu sešel s britským ministerským předsedou Chamberlainem. Chamberlain se obával, že by kvůli Československu mohlo být Spojené království zavlečeno do války. S Hitlerem jednal z vlastní iniciativy, svůj postoj nekonzultoval s ministrem zahraničí lordem Halifaxem, ani ho nepředkládal na jednání vlády. Hitler po něm žádal připojení československých oblastí s převahou německého obyvatelstva k Německu. Chamberlain souhlasil.

16. září byla Sudetendeutsche Partei oficiálně zakázána. Byl vydán zatykač na Konrada Henleina a Karla Hermanna Franka, proti kterým bylo vedeno trestní řízení pro paragrafy 1 a 3 zákona na ochranu republiky (úklady a ohrožování bezpečnosti republiky). Lord Runciman odletěl do Londýna, aby se setkal s ministerským předsedou Chamberlainem a podal mu zprávu o průběhu událostí.

20. září zaslalo vedení SSSR Edvardu Benešovi telegram, v němž Stalin a další sovětstí činitelé potvrzovali, že jsou připraveni Československu pomoci, pokud se pomoci zúčastní i Francie, dle uzavřených smluv mezi SSSR a ČSR.

V noci na 21. září vyslanci Velké Británie a Francie předložili Benešovi odpověď svých vlád: Oznámili, že pokud Československo nepřijme požadavky na odstoupení území s více než 50 % německého obyvatelstva, dojde k válce, za kterou bude odpovědné Československo a Francie ani Velká Británie se k ní nepřipojí. Beneš toto stanovisko považoval za ultimátum a zradu. Přislíbil, že svolá vládu a pokusí se odpověď doručit ještě téhož dne. Většina ministrů byla přijetí ultimáta nakloněná, ale obávali se protestů veřejnosti. Náčelník armády Ludvík Krejčí i generální inspektor Jan Syrový byli skeptičtí, že by armáda

dokázala německý útok odrazit, nicméně slíbili, že armáda dodrží rozhodnutí vlády. Krejčí znovu žádal o vyhlášení mobilizace, opět neúspěšně. Když se Beneš ptal sovětského vyslance Alexandrovského, zda Rudá armáda přijde v případě války Československu na pomoc, dostal pouze vyhýbavou odpověď.

Československá vláda nakonec na požadavky Francie a Británie 21. září odpoledne přistoupila. Toto rozhodnutí bylo v Československu bráno jako kapitulace a vyvolalo demonstrace.

Dne 29. září byla zahájena jednání v Mnichově. Jednání se kromě Hitlera a Chamberlaina účastnili ještě francouzský premiér Édouard Daladier a italský diktátor Benito Mussolini. Ještě před zahájením jednání, jak upozornil historik Kvaček, řekl Hitler otevřeně Mussolinimu: „Současné Československo je třeba zlikvidovat, protože má k dispozici čtyřicet divizí a svazuje mi ruce vůči Francii.“ Hitler prohlašoval, že německá menšina v Československu je vystavena „barbarskému pronásledování“, a že dohoda o odstoupení pohraničních území je nutná, aby nemusel sáhnout k násilí. Mussolini Hitlerovy požadavky silně podporoval.

30. září brzy po půlnoci byla dohoda podepsána a předána vyslanci Mastnému, aby ji doručil do Prahy. Prezident Beneš se o jejím podepsání dozvěděl od svého tajemníka z německého rádia ve dvě hodiny ráno. Toho dne dopoledne zasedla na mimořádném zasedání československá vláda a rozhodla, že dohodu přijímá. Již následující den započalo obsazování pohraničí Německem.

Kapitulací skončila v Československu éra tzv. První republiky a začalo několik měsíců dlouhé období nazývané Druhá republika. Nově se stát nazýval Republika Česko-Slovenská. V důsledku mnichovské dohody přišlo Československo o svá historická pohraniční území na hranicích s Německem, která náležela zemím Koruny české od středověku, celkem šlo téměř o 30 000 čtverečních kilometrů území, na kterém žilo 3,75 milionu lidí, z toho 850 000 Čechů. Mnohdy se v Německu ocitly i ryze české obce. Jako náhradu za tato ztracená území poskytla Velká Británie Československu tzv. mnichovský úvěr. Docházelo k pronásledování německých antifašistů a Židů a k vyhánění Čechů. Celkem takto uprchlo 150 000 osob, z toho asi 115 000 Čechů. Těm, kteří v pohraničí zůstali, odebrali Němci národnostní a některá občanská práva. Židé a němečtí antifašisté byli posíláni do koncentračních táborů.

Norimberský soud v roce 1946 prohlásil mnichovskou dohodu za neplatnou, s tím, že trpí nedostatkem vůle, protože Německo v době jejího uzavření nemělo v úmyslu ji dodržet. K vyhrožování válkou lze poukázat na německý vojenský plán Fall Grün.

Spojené království prohlásilo dohodu za neplatnou 5. srpna 1942 s odůvodněním, že ji samo Německo porušilo už 15. března 1939, a tedy Spojené království již smlouvou též není vázané. 18. září 1990 britská ministerská předsedkyně Margaret Thatcherová prohlásila, že její země zklamala Československo svou účastí při podpisu mnichovské dohody, a dodala, že na to vzpomíná s pocitem studu. Spojené království se za mnichovskou dohodu nikdy oficiálně neomluvalo. Francie podpis mnichovské dohody odvolala 29. září 1942 a to podpisem generála Charlese de Gaullea. Toto odvolání je také podepsáno zahraničním komisařem Maurice Dejeanem a formuluje neplatnost od samého počátku, tedy formulace je stejná jakou požadovala československá strana. Italské stanovisko bylo nejvstřícnějším krokem odvolání mnichovské dohody a obsahovalo snad i prvky jakési omluvy za tento postoj (porušení svobody a celistvosti státu atd.). Italský kabinet ho vydal pod nátlakem spojenců. Itálie mnichovskou dohodu uznala za neplatnou od samého počátku dne 26. září 1944.

Nejsložitější situace panovala ohledně mnichovské dohody mezi Československem a Německem, jelikož právní důsledky bylo potřeba řešit, navíc se dvěma státy. A to se SRN a poté se sovětským satelitem NDR. Problémy mnichovské dohody v německém okruhu se měly vyřešit už při kapitulaci Německa, ale nakonec se situace zkomplikovala. V roce 1973 byla mnichovská dohoda ve vzájemných vztazích mezi Německou spolkovou republikou a Československou socialistickou republikou prohlášena pražskou smlouvou za nicotnou a nulitní v souladu s touto smlouvou. V letech 1968-1969 ji konference OSN o správnosti mezinárodních smluv prohlásila za neplatnou. V roce 1993 zaniklo Československo jako subjekt mezinárodního práva a tedy stát, vůči komu tato nulitní dohoda směřovala. Vznikem dvou suverénních států Slovenska a České republiky až zápisem do „matriky států“ dne 16. ledna 1993 (na základě žádosti Valnému shromáždění OSN) lze určit vznik nových dvou suverénních států čili subjektů mezinárodního práva a tedy těch, které nebyly účastny Pařížských mírových dohod směřovaných vůči Německu a Maďarsku.

Narození v březnu

John Irving, rodným jménem John Wallace Blunt, Jr., (2. březen 1942) je americký spisovatel a držitel Oscara za scénář k filmu Pravidla moštárny, který byl natočen podle jeho stejnojmenné knihy.

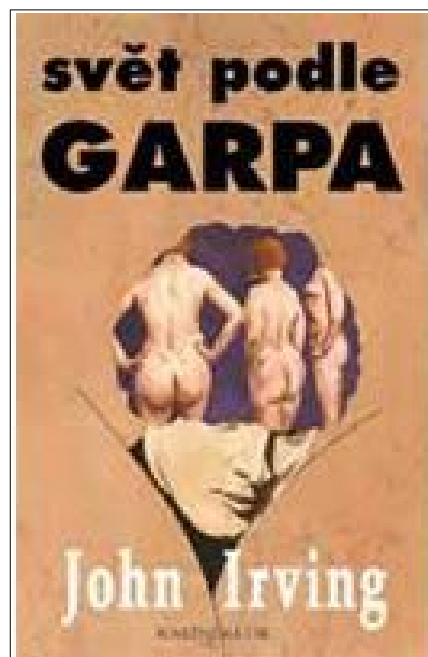
Narodil se v Exeteru ve státě New Hampshire za neobvyklých okolností, které později velmi ovlivnily zápletky několika jeho románů: narodil se jako nemanželské dítě (jeho původní jméno bylo John Winslow) jeho matce Helen, dědičce rodu Winslow, jedné z nejstarších a nejvýznamnějších rodin Nové Anglie, protože odmítala, aby John poznal svého pravého otce, profesora ruských dějin. Helen Winslow si později vzala Collina F. N. Irvinga, učitele na prestižní Phillips Exeter Academy. Poté, co přijal příjmení svého adoptivního otce, se tak stal Johnem Irvingem. Až do roku 2000 nikdy nehledal svého pravého otce. V roce 2001 se dozvěděl, že má nevlastního bratra z druhého manželství svého biologického otce. V 11 letech byl Irving pohlavně zneužit starší ženou. Tato událost pak inspirovala mnoho jeho děl. Svoji první ženu Shylu poznal na svých zahraničních

studiích ve Vídni. Když pak velmi nečekaně otěhotněla, vzali se (1965). Před tím, než se v roce 1981 rozvedli, měli spolu dva syny. Později se oženil se svou agentkou Janet Turnbullovou, se kterou měl dalšího syna. Na Mount Holyoke College v Massachusetts přednášel jakožto univerzitní profesor anglickou literaturu 19. století. Jeho první tři knihy nezpůsobily nějaký větší rozruch. Až jeho čtvrtá kniha Svět podle Garpa, vydaná v roce 1978, mu přinesla obrovský úspěch a vynesla ho tak do žebříčku úspěšných amerických spisovatelů. V roce 2001 byl zvolen členem Americké akademie pro umění a literaturu.

Svět podle Garpa

Jde o groteskní románovou metaforu přítomnosti zla a strachu z něj v americké společnosti. Do češtiny román přeložil Radoslav Nenadál. Ústředními postavami jsou spisovatel T. S. Garp a jeho matka Jenny Fieldsová, zdravotní sestra.

Román je fiktivní biografií spisovatele T. S. Garpa a jeho matky Jenny Fieldsové (opovrhuje muži a systémem světa), která pracuje jako zdravotní sestra v chlapecké střední škole ve Steeringu, kde také Garp později studuje. Garp se zde seznámí s Helenou Holmovou, která prohlásila, že se provdá jedině za spisovatele – a Garp se tedy touží stát spisovatelem, aby ji získal. Garp se ožení s Helenou, krátce na to se jim narodí syn Duncan. Helena vyučuje angličtinu, Garp sepisuje svůj první román, Helenu několikrát podvede s dívkami najatými na hlídání Duncana. Garp trpí přehnanými úzkostmi o svou rodinu. Později se manželům narodí druhý syn Walt. Helena prožívá románek se studentem Michaelem Miltonem. Garpovi vychází nepříliš úspěšné romány Otálení a Druhý dech paroháče. Přejde na nevěru své manželky a souhrou náhod dojde k tragické autonehodě, při níž Helenin mileneček v autě při orálním sexu přichází o penis, Walt o život a Duncan o oko. Garp se z tragédie nikdy nevzpamatuje. Jenny Fieldsová, která zřídila ve svém domě v New Hampshire sanatorium pro ženy poznamenané či ohrožované mužským světem, se ujme Garpa a jeho rodiny, která se u ní léčí z tragické události. Později se manželům narodí dcera Jenny a Garp napíše svůj třetí román, Svět podle Bensenhavera, který z něj učiní známého spisovatele. Garp je zaskočen slávou, kterou mu přinesl jeho román a upadá do hluboké paranoie a strachu o svou rodinu a své přátele. Začíná znovu psát. Ve třiatřiceti letech ho v tělocvičně zastřelí bývalá spolužačka Plína Pú Percyová, která se domnívá, že Garp je odpovědný za smrt její sestry (s níž měl v mládí milostný vztah). Garp po sobě zanechá nedokončený román Iluze mého otce.

v naší knihovně: Čtvrtá ruka, Hotel New Hampshire, Imaginární přítelkyně, Manželství do 158 liber, Pitná kúra, Pokus o záchranu Čuňáka Sneeda, Poslední noc na Klikaté řece, Pravidla moštárny, Rok vdovou, Svět podle Garpa, Svobodu medvědům, Syn cirkusu, Ulice Záhadných tajemství, V jedné osobě

Khaled Hosseini (4. březen 1965) je americký prozaik a lékař afghánského původu. Hosseiniho románová prvotina z roku 2003, *Lovec draků*, vydaná v několika desítkách světových jazyků, se svými více než 10 miliony prodanými výtisky řadí mezi světové bestsellery. Jeho druhý román, *Tisíce planoucích sluncí*, z roku 2007, patří mezi nejprodávanější románové tituly ve Velké Británii (přes 700 000 prodaných výtisků).

Hosseini se narodil v afghánském Kábulu v rodině zaměstnance afghánského ministerstva zahraničí. V roce 1970 se rodina přestěhovala do íránského Teheránu, kde Hosseiniho otec získal práci na afghánském velvyslanectví. V roce 1973 následoval návrat do Kábulu. V roce 1974 se rodina přestěhovala do Paříže, nového působiště Hosseiniho otce. Zde se rodina rozhodla zůstat, neboť v Afghánistánu se mezitím dostala k moci Lidově-demokratická strana Afghánistánu, vyznávající komunistickou ideologii, a přišla sovětská invaze. V roce 1980 rodina našla azyl v USA a usadila se v kalifornském Fremontu. Středoškolská a univerzitní studia, jež absolvoval v San Jose a San Diegu, zakončil roku 1993 doktorátem medicíny, po jehož obdržení se mezi lety 1996 a 2004 věnoval lékařské praxi. Bydlištěm Hosseiniho, jeho ženy Royi a jejich dvou dětí je severní Kalifornie.

v naší knihovně: *A hory odpověděly, Lovec draků*

Sandra Brown (12. březen 1948) je autorka romantických románů.

Sandra Lynn Brown se narodila ve Waco, v americkém státě Texas a vyrůstala ve Ft. Worth jako nejstarší z pěti sester. Publikovala též pod pseudonymy Rachel Ryan, Laura Jordan a Erin St. Claire. Už v dětství si raději četla knihy, než aby si hrála s panenkami. Začala studovat angličtinu na Texaské univerzitě, ale v roce 1968 studia opustila a provdala se za Michaela Browna, předního televizního moderátora a dokumentaristu. Sama Sandra zpočátku působila v televizi, kde hlásila počasí a poté se stala reportérkou. S manželem mají dvě děti – dceru Rachel a syna Ryana a když Sandra v roce 1981 začala, s psaním knih, svůj první román vydala pod pseudonymem Rachel Ryan – tj. složeným z křestních jmen svých dětí.

v naší knihovně: *Adamův pád, Alibi, Bílý žár, Exkluzivně, Kouřová clona, Lest, Nebezpečná podoba, Nejhlubší tajemství, Odkud vane kouř, Ostrý stříh, Pavučina z hedvábí, Radostná zvěst, Reportér, Silnější než slova,*

Skandál, Stíny minulosti, Svědkyně, Šaráda, Tichý muž, Záměna, Zdravím tě, temnoto

Jack Kerouac, vlastním jménem Jean-Louis Lebris de Kerouac, (12. březen 1922 – 21. říjen 1969) byl americký spisovatel, jeden z nejvýznamnějších představitelů beat generation. Proslavil se především svými autobiografickými romány, zejména pak dílem *Na cestě*.

Předci Jacka Kerouaca pocházeli z Francie. Když byly Jackovi čtyři roky, zemřel mu ve věku devíti let na revmatickou horečku jeho starší bratr Gerard. Kerouaca tato událost hluboce poznamenala, prohloubila jeho závislost na matce a promítla se i do jeho tvorby. Doma rodina Kerouacových mluvila jedním z francouzských dialektů, proto je Kerouacův mateřský jazyk francouzský. Angličtinu se začal učit až v šesti letech a docela s ní bojoval. Otec Jacka Leo Kerouac byl v Lowellu známou postavou. Vznětlivý, avšak šlechetný, mírně výstřední muž s náklonností k barům a dostihovým závodům si zakládal na své nezávislosti. Vlastnil malou tiskárnu, díky níž mohl zaplatit prostorný starý dům. V roce 1936 se vylila řeka Merrimack z břehů a zatopila otcovy dílny. Ten byl nucen prodat dům a hledat si práci jako tiskař, kdekoli to bylo možné. S úpadkem otcovy role živitele domu a hlavy rodiny sílil matčin vliv. U otce se objevily zdravotní problémy, z části způsobené pitím alkoholu. Nenosil domů moc peněz, což zapříčinilo vzrůstající napětí mezi Kerouacovými rodiči. Kerouacova matka Gabrielle Ange Kerouac byla hluboce věřící katolička a o nedělích Jacka vodila do kostela. Když Leo Kerouac pozvolna umíral, musela

ona zajišťovat příjem domácnosti. Našla si práci v továrně na boty. Mladý Jack trpěl pocity viny, že nedokáže nahradit otce v úloze živitele. Jack v roce 1936 nastoupil na lowellskou high school, kde si získal společenské postavení mezi spolužáky výbornými výkony v americkém fotbale a atletice. Jack se na střední škole seznámil s jazzem a začal hodně číst. V posledním ročníku se seznámil s Mary Caneyovou, která se později stala předlohou jeho románu Maggie Cassidyová. Díky svým fotbalovým výkonům dostal dvě nabídky na univerzitní stipendium a rozhodl se pro Kolumbijskou univerzitu v New Yorku. Na univerzitě se Kerouacovi z počátku dařilo dobře a díky jeho výborným esejům si ho spolužáci najímali, aby za ně psal práce. Jackovo prvotní nadšení z univerzity se však brzy začalo vytrácet. Dlouhé cestování městem, celodenní vyučování a večerní fotbalový trénink ho příliš zaměstnávaly a Jack začal vyučování vynechávat. Začal chodit do klubů poslouchat jazz a na večírky spolužáků. V této době se ještě scházel s Mary Caneyovou, avšak jejich způsob života byl už dost odlišný, což nakonec vedlo k jejich odloučení. Po zbytek života pak Kerouac tvrdil, že nikdy žádnou dívku nemiloval tak jako Mary. V prosinci 1942 se Kerouac nepohodl s trenérem fotbalu a opustil univerzitu. Vrátil se zpět do Lowellu. O tři měsíce později obdržel povolávací rozkaz do Námořnictva Spojených států. Odtud byl však brzy propuštěn pro psychické problémy. V létě téhož roku proto nastoupil jako pomocná pracovní síla na loď do Liverpoolu. 22. srpna 1944 se oženil s Frankie Edith Parkerovou. Protože Jack Kerouac byl ve vězení za krytí vraždy Davida Kammerera Lucienem Carrem, byl po celý svatební obřad v soudní síni manhattanské radnice připoután za zápěstí k policistovi. Peníze na kauci od Edie Parkerové a jejich sňatek mu zajistily propuštění na svobodu. Manželství s Edie Parkerovou vydrželo jen 2 měsíce. Jeho druhou manželkou se v roce 1950 stala Joan Havertyová, servírka. Ani toto manželství dlouho nevydrželo – trvalo jen do června 1951, kdy se Jack dozvěděl o těhotenství své manželky. Utekl a došlo k nepříjemným následkům ve sporu o určení otcovství, který Joan později rozpoutala. Spor o určení otcovství Jack Kerouac u soudu prohrál. V následujících letech Kerouac jezdil stopem po USA a příležitostně pracoval jako brzdař (a dělal také jiné málo kvalifikované pomocné práce). V té době byl také podruhé hospitalizován s flebitidou (zánět žil). Jack Kerouac byl extrémně vnímavý a citlivý člověk. Jeho pochybnosti o sobě pramenily mimo jiné i z faktu, že jeho novátorská tvorba nebyla dlouho považována za způsobitelnou k vydání. Přes touhu poznávat a vstřebávat stále něco nového zažil i období těžkých depresí a pocity osamění. Domníval se, že zemře o samotě, a sám o sobě psal v dopisech jako o zuboženém papírovém žebrákovi. Po roce 1957, kdy vydal román Na cestě, se stal veřejně známou osobností. Kerouac se stal finančně zajištěným a trvale se usadil na Floridě. Krátce nato ho zasáhly těžké osobní ztráty v podobě úmrtí sestry v roce 1964 a smrtelného onemocnění matky v roce 1966. V této době Kerouac propadl alkoholu víc než kdykoli předtím. V roce 1966 se znovu oženil, jeho třetí manželkou se stala Joyce Glassmanová. Kerouac znovu propadl depresím, a v jejich důsledku i nemírnému pití, které se mu stalo osudným. Zemřel na následky alkoholismu, fyzicky zcela vyčerpaný a se zničenými játry, bezprostřední příčinou smrti bylo krvácení jícnových křečových žil.

v naší knihovně: *Mag, Maggie Cassidyová, Maloměsto, velkoměsto, Na cestě, Podzemníci*

Radka Denemarková (14. března 1968) je česká spisovatelka, literární historička, scenáristka, překladatelka německých děl a dramaturgyně.

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vystudovala germanistiku a bohemistiku, roku 1997 získala na FF UK titul Ph.D. V roce 2007 pobývala na tvůrčím stipendiu ve Wiesbadenu, v roce 2008 v Berlíně, v roce 2010 v rakouském Grazu, v roce 2011 na ostrově Usedom, roku 2014 ve slovinském Škocjanu a v roce 2015 v rakouské Kremži. Působila jako vědecká pracovnice Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR, dále jako lektorka a dramaturgyně v pražském Divadle Na zábradlí, externě vyučovala (2009-2014) tvůrčí psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého. Od roku 2004 je spisovatelkou na volné noze. Spolupracuje s čínským disidentem a spisovatelem Xi Zhiyuanem a německým filozofem Wolframem Tschiche. Každý rok vede dílnu tvůrčího psaní pro děti

z dětských domovů v rámci festivalu OUT OF HOME. Její texty byly dosud přeloženy do 17 jazyků. Roku 2017 Radka Denemarková obdržela cenu Čestná spisovatelka města Graz. Má syna Jana a dceru Ester. Žije v Praze.

v naší knihovně: *Hodiny z olova, Příspěvek k dějinám radosti*

Joy Fielding, rozená Teppermanová, (18. březen 1945) je kanadská spisovatelka románů a herečka žijící v Torontu. V roce 1966 promovala na bakaláře na univerzitě v Torontu, obor anglická literatura. Ještě pod jménem Teppermanová prožila krátkou hereckou kariéru. Během tohoto období se dostala i do Hollywoodu, nicméně odtamtud z rozčarování odjela. Později si změnila jméno podle anglického spisovatele Henryho Fieldinga a začala psát. Několik jejích románů bylo zfilmováno, za nejúspěšnější bývají považovány *Jane utíká* a *Dej mamce pusu*. Fieldingová je vdaná a má dvě dcery.

v naší knihovně: *Až ji uvidíš*, *Až na dno*, *Dámy z Grand Avanie*, *Dej mamce pusu*, *Dobré úmysly*, *Jane utíká*, *Na špatném místě*, *Nic mi neprozrazuj*, *Panenko*, *Poprvé*, *Povídej, co vidíš*, *Řekni, kde ji najdu*, *Šepoty a lži*, *Špatná dcera*, *Ta druhá*, *Teď neplač*, *Trest života*, *V pavučině vztahů*, *Zachrániš mě ráno*, *Zmizení Samantha Shipleyové*, *Ztracená*

Halina Pawlowská, rozená Kločuraková, (21. březen 1955) je česká spisovatelka, scenáristka, publicistka, vydavatelka a příležitostná herečka.

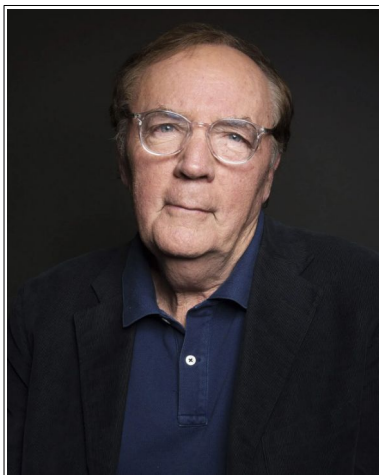

Narodila se v Praze jako jediná dcera ukrajinského emigračního básníka Vasilu Kločuraka, přejmenovaného na Kločureka, který pocházel z Podkarpatské Rusi. Po základní škole v Ječné ulici přestoupila na jazykovou základní školu v Ostrovní ulici a posléze na gymnázium, po kterém vystudovala scenáristiku a dramaturgii na FAMU. Je vdova, její manžel Zdeněk zemřel v roce 2013 a má dvě děti. V roce 1988 začala pracovat v oblasti zábavy v Československé televizi, později se věnovala novinám a publicistice. V devadesátých letech moderovala TV pořady *Zanzibar* (cestopisný) a *V žitě* – týdeník složený ze společenských reportáží. Právě díky této zkušenosti byla zahraničním investorem vybrána za šéfredaktorku tehdy nově vzniklého společenského týdeníku *Story*, který vedla 7 let. Po sedmi letech založila vlastní časopis *Šťastný Jim*. Vydávání časopisu bylo zastaveno v roce 2009. V letech 2004-2005 vydávala časopis *Halina TD*,

později *Halina*. V roce 2006 založila nový časopis *Glanc*. Za svoji literární a jinou činnost obdržela řadu ocenění, například v roce 1994 Českého lva v kategorii Nejlepší scénář za film *Díky za každé nové ráno* a dvakrát po sobě televizní ocenění *TýTý – Pořad roku* za talk-show *Banánové rybičky*, kterou Česká televize vysílala od roku 1999 do Vánoc 2007.

v naší knihovně: *At' zešílí láskou*, *Banánové rybičky*, *Dá-li pánbůh zdraví, i hříchy budou*, *Díky za každé nové ráno*, *Hroši nepláčou*, *Charakter mlčel a mluvilo tělo*, *Jak blbá, tak široká*, *Jak být šťastný*, *Ještě že nejsem papež*, *Když sob se ženou snídá*, *Milý Bene*, *Ó, jak ti závidím!*, *Pravda o mém muži*, *Proč jsem se neoběsila*, *Tři v háji*, *Záhada žlutých žabek*, *Zanzibar, aneb, První světový průvodce Haliny Pawlowské*, *Zeptej se mámy, aneb, 100 receptů, jak se dožít 100 let*, *Zoufalé ženy dělají zoufalé věci*

James Patterson (22. březen 1947) je americký spisovatel. Prodal více než 300 milionů výtisků svých knih. Studoval anglický jazyk na Manhattan College a Vanderbilt University v Nashville ve státě Tennessee. V současné době žije se svou ženou Susan a synem Jackem v Palm Beach County na Floridě. Píše thrillery, fantasy i knihy pro mládež. Napsal sérii knih s detektivem Alexem Crossem, z nichž dvě knihy byly zfilmovány v hlavní roli s Morganem Freemanem. Další řadou jsou příběhy *Woman's Murder Club* (Dámský vyšetřovací klub). Podle těchto románů vytvořila americká televizní stanice ABC seriál. Jedním z producentů je i James Patterson.

v naší knihovně: *A pavouk přichází*, *Deník*, *Druhá šance*, *Chuť krve*, *Jack & Jill*, *Každý třetí den*, *Kočka a myš*, *Lovci pokladů*, *Maximum Ride*, *Mistr zločinu*, *Můj nejhorší školní rok*, *Oko za oko*, *Osmé doznání*, *Pastýř*, *Patnáctý skandál*, *První musí zemřít*, *Sběratel polibků*, *Stopy v písku*, *Tanec smrti*, *Výstraha*, *Záludné vlny*

Karel Poláček (22. březen 1892 – 21. leden 1945) byl český spisovatel, humorista, novinář a filmový scenárista s židovskými kořeny.

Narodil se v Rychnově nad Kněžnou, jeho otec Jindřich (Heinrich) Poláček byl židovský obchodník, matka Žofie, ovdovělá Fuchsová, byla rozená Kohnová. Karel Poláček měl čtyři bratry a dva nevlastní sourozence z otčova druhého manželství s Emílií Posilesovou. Poláček studoval vyšší gymnázium v Rychnově nad Kněžnou, byl však vyhozen pro „vzdorovité chování“ a špatný prospěch. Nakonec gymnázium dokončil maturitní zkouškou v Praze roku 1912. Poté začal studovat na právnické fakultě Karlovy univerzity. Zároveň v Rychnově organizoval studentské loutkové divadlo, pro něž psal a překládal hry, hrál v něm a také je řídil. Na začátku první světové války Poláček narukoval do armády a absolvoval důstojnickou školu, nedosáhl ovšem nikdy výše než na hodnost četaře.

Prošel ruskou a italskou frontou, koncem války utekl do srbského zajetí. Po návratu do ČSR nastoupil jako úředník ve vývozní a dovozní komisi (pozdějším Úřadě pro zahraniční obchod). Tehdy vystoupil z židovské obce. Zkušenosti z této práce zužitkoval v povídce Kolotoč, která se stala začátkem jeho spisovatelské dráhy. Od roku 1920 začal psát do satirických časopisů Štika venkova a Nebojsa. Zde se seznámil s bratry Karlem a Josefem Čapkovými. Stal se také členem kruhu pátečníků. Od roku 1922 soustavně spolupracoval s Lidovými novinami jako sloupkař a fejetonista a také soudní zpravodaj. V druhé polovině 20. let působil jako redaktor Tvorby, od roku 1928 pracoval v listech vydavatelství Melantrich, především v Českém slově jako sloupkař a soudničkář. V letech 1927-1930 redigoval humoristický časopis Dobrý den. V roce 1933 znovu nastoupil do Lidových novin; v roce 1939 byl kvůli zavádění rasových zákonů propuštěn. 3. srpna 1920 se Poláček oženil s Adélou Hermannovou. Podle vzpomínek dcery Jiřiny manželství nebylo šťastné a 16. listopadu 1939 bylo rozvedeno. Německá okupace a rasová perzekuce Poláčkovi znemožnily pracovat v novinách; živil se jako knihovník v Židovské náboženské obci. Dceru Jiřinu stačil (především díky aktivitě své družky, právničky Dory Vaňákové) ještě poslat do bezpečí do Anglie. Dne 5. července 1943 byli Karel Poláček i Dora Vaňáková deportováni do terezínského ghetta, 19. října 1944 pak nastoupili do transportu do koncentračního tábora Osvětim. Původně se předpokládalo, že Poláček zemřel v Osvětimi v plynové komoře. Až v 90. letech se podařilo najít důležitého svědka, účastníka pochodu smrti, Kláru Baumöhlovou z východního Slovenska, která potvrdila, že Poláček přežil transport z Osvětimi do tábora Hindenburg, a že se potom účastnil pochodu z Hindenburgu do tábora Gleiwitz. 19. ledna jej paní Baumöhlová viděla naposled. Není známo, zda Poláček zahynul na pochodu, při vstupní selekci nebo ještě později. Údaj 21. ledna 1945 odpovídá datu selekce v koncentračním táboře Gleiwitz.

Poláček patří k nejvýznamnějším českým písařům humoristů. Ve svých románech zobrazuje především směšnost i tragiku života „malého člověka“. Některá z děl lze charakterizovat jako specifický „román živnosti“, všechny vystupující postavy jsou výrazně utvářeny svým povoláním nebo zálibou. Poláčkův styl je většinou lakonický, bezozdobný, antiromantický, i když se i u něj najde přesně odměřený patos.

v naší knihovně: *Bylo nás pět, Dům na předměstí, Román, Edudant a Francimor, Hostinec U kamenného stolu, Hráči, Hrdinové táhnou do boje, Metempsychóza, čili, Stěhování duší, Michelup a motocykl, Muži v ofsajdu, Okresní město, Podzemní město, Vše pro firmu, Židovské anekdoty*

Josef Čapek (23. březen 1887 – duben 1945) byl český malíř, grafik, knižní ilustrátor a spisovatel. Byl starším bratrem spisovatele Karla Čapka.

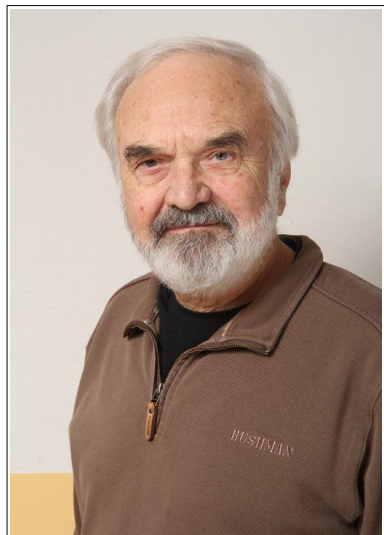

Narodil se v rodině lékaře Antonína Čapka a jeho manželky Boženy. Do tří let žil v lázeňském domě v Malých Svatoňovicích u Trutnova, spolu se starší sestrou Helenou; zde se narodil i mladší bratr Karel. Roku 1890 se rodina přestěhovala do Úpice, kde navštěvoval obecnou a měšťanskou školu. Tam však příliš neprosplával, i když výtvarné nadání se mu nedalo upřít. Posléze chodil na německou dvouletou odbornou školu tkalcovskou ve Vrchlabí. Po jejím absolvování v roce 1903 pracoval rok jako dělník v úpické továrně. Od podzimu 1904 začal žít už natrvalo v Praze, kde studoval na Uměleckoprůmyslové škole. Zde se také v roce 1910 seznámil se svou budoucí manželkou Jarmilou Pospíšilovou. Po absolutoriu na

Uměleckoprůmyslové škole a po druhé schůzce s budoucí manželkou odjel na podzim 1910 do Paříže, kam za ním přijel i bratr Karel. Zde J. Čapek navštěvoval Colarossiho akademii. Pobyt, původně plánovaný na tři roky, zkrátil na 9 měsíců, aby byl blízko své vyvolené. Spolu s Karlem Čapkem v Paříži roze-psali první verzi dramatu Loupežník. Bratři Čapkové se z cest po Evropě vrátili do Prahy v roce 1911, tedy v době, kdy vyvrcholilo napětí mezi starší a mladou nastupující uměleckou generací v pražském spolku Mánes. Většina mladých umělců, včetně bratří Čapků, nakonec spolek Mánes opustila a založila novou Skupinu výtvarných umělců. Do první světové války Josef Čapek nemusel narukovat z důvodu slabého zraku. Po devítileté známosti se oženil se svou dlouholetou láskou Jarmilou, dcerou pražského advokáta. Sňatek se konal 3. května 1919 v kostele sv. Ludmily na Vinohradech. V letech 1923-1924 postavil architekt Ladislav Machoň pro bratry Čapkovy rozsáhlou dvojvilu v tzv. národním slohu. Kolem roku 1928 se Josef Čapek inspiroval především dětským světem, protože v této době jeho dcera Alena dorůstala do školních let. Zejména pro ni napsal a ilustroval knížku Povídání o pejskovi a kočičce a vytvořil kresby pro další knihy. 1. září 1939 byl v Želivě u Humpolce zatčen gestapem a uvězněn. 9. září byl spolu s dalšími vězni pře-vezen do koncentračního tábora Dachau u Mnichova a odtud 26. září do Buchenwaldu, kde byl vězněn dva a půl roku. Od roku 1941 byl přidělen do malířské a písmomalířské dílny, kde maloval rodokmeny členů SS. 26. června 1942 byl pře-vezen do koncentračního tábora v Sachsenhausenu, kde znovu pracoval v malířské dílně. Tajně překládal anglickou, španělskou a norskou poezii. V prosinci 1942 vytvořil svou první rozsáhlou báseň Za bratrem Karlem a také kreslil drobné črty tužkou. V následujícím roce v psaní poezie pokračoval, jeho básně kolovaly mezi spoluvězni v opisech. 25. února 1945 byl pře-vezen do koncentračního tábora v Bergen-Belsenu, kde následně vypukla tyfová epidemie. Jeho tělo nedokázalo skvrnitý tyfus porazit. Podle některých svědectví byl ještě 13. dubna 1945 naživu. Podle všech názna-ků však zemřel krátce před osvobozením tábora. Datum jeho smrti ani jeho skutečný hrob neznáme, jeho symbolický hrob se nachází na Vyšehradském hřbitově v Praze.

v naší knihovně: *Beletrie pro děti, Doggie an Pussycat, Kulhavý poutník, O pejskovi a kočičce, Povídání o pejskovi a kočičce, Povídejme si, děti, Psáno do mraků, Rodné krajiny, Stín kapradiny*

Zdeněk Svěrák (28. březen 1936) je český dramatik, scenárista, herec, autor písňových textů a spisovatel.

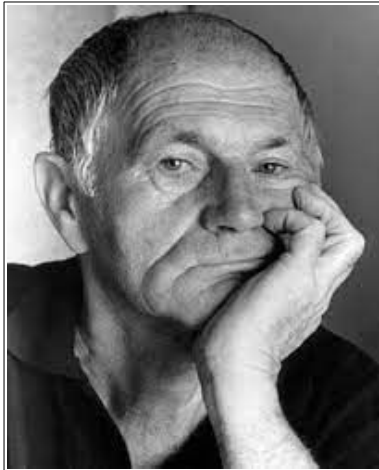
Narodil se do rodiny Františka Svěráka, pracovníka v rozvodných energetických závodech na pražském Bohdalcu, a jeho manželky Růženy rozené Synkové. Otec se vyučil zámečníkem a vedle toho navíc pronikal do elektrikářského oboru, v němž se navíc samovzdělával prostřednictvím četby odborného časopisu Radioamatér. Postupně se v zaměstnání vypracoval až na vedoucího rozvodny, a to i přes to, že nebyl inženýrem. Navíc si například sám dokázal sestrojít televizor, zbudovat úl nebo ušít bačkory. Růžena Svěráková pracovala celý život v domácnosti a její manžel si zakládal na tom, že dokáže vydělat tolik finančních prostředků, aby jeho manželka mohla zůstat doma a pečovat o výchovu jejich dětí. Zdeněk po studiu na gymnáziu a Vysoké škole pedagogické, kterou dokončil roku 1958, odešel společně se svou budoucí manželkou učit do severozápadních Čech, nejprve do Měcholup a poté do Žatce. Po čtyřech letech ale pedagogickou dráhu opustil a začal pracovat v Československém rozhlasu. Zde se stal jedním z autorů rozhlasového pořadu Nealkoholická vinárna

U Pavouka, v němž vznikla postava nedoceneného českého velikána Járy Cimrmana. V rozhlasu také poznal hudebníka Jaroslava Uhlíře, s nímž od té doby spolupracuje. Roku 1967 vzniklo Divadlo Járy Cimrmana zkoumající odkaz Járy Cimrmana. Pro toto divadlo připravil Svěrák první hru pojmenovanou Akt a na dalších třinácti se pak spoluautorsky podílel spolu s Ladislavem Smoljakem. Ve všech hrách divadla Svěrák hraje. Se Smoljakem začali posléze psát i filmové scénáře a v natočených filmech se pak obvykle jako herci také objevovali. Některé scénáře ale, například pro filmy Vrchní, prchni nebo Tři veteráni, psal Svěrák sám. Během osmdesátých let 20. století spolupracoval Svěrák také s režisérem Vítem Olmerem, v jehož několika filmech rovněž hrál. Na začátku devadesátých let téhož století začal Zdeněk Svěrák psát scénáře, podle nichž filmy natáčel jeho syn Jan. Vznikly tak snímky Obecná škola, Kolja, Tmavomodrý svět či Vratné lahve. Film Kolja získal krom jiného i Oscara za nejlepší cizojazyčný film roku 1996. Od roku 1994 spolupracuje s Centrem Paraple, které pečuje o pacienty s poraněním míchy odkázané na invalidní vozík. Vedle dramata a filmových scénářů píše též písňové texty, které i zpívá, a dále

je pisatelem pohádek či povídek. Za své dílo získal několik ocenění a to nejen v České republice, ale také v zahraničí.

v naší knihovně: *Buřtík a Špejlička, Dělání všechny smutky zahání, Divadlo Járy Cimrmana, Filmové komedie Zdeňka Svěráka a Ladislava Smoljaka, Filmové příběhy, Jaké je to asi v Čudu, Pan Buřtík a pan Špejlička, Po strništi bos, Posel hydrometeorologického ústavu, Povídky, Radovanovy radovánky, Tatínku, ta se ti povedla, To nejlepší ze Smoljaka, Svěráka a Járy Cimrmana, Tři bratři, Vratné lahve*

Bohumil Hrabal, rozený Bohumil František Kilian, (28. březen 1914 – 3. únor 1997) byl český prozaik, jeden z nejvýznamnějších a nejosobitějších českých spisovatelů druhé poloviny 20. století.

Narodil se na brněnském předměstí Židenice svobodné matce Marii Kilianové a důstojníku rakouské armády Bohumilu Blehovi, který se ovšem k otcovství nehlásil. Dne 4. dubna 1914 byl v zábrdovickém kostele pokřtěn jako Bohumil František, příjmením Kilian. Za kmotra, po němž nese křestní jméno, mu byl brněnský obchodník František Hrabal, posléze hlavní účetní v městském pivovaru v Polné, kam odešla a pracovala zde také jako účetní i Bohumilova matka. Do tří let zůstal Bohumil u prarodičů Tomáše a Kateřiny Kilianových v Brně. Matka se mezitím dne 7. února 1916 za Františka Hrabala provdala v děkanském chrámu v Polné. Dne 25. září 1916 se narodil Hrabalův nevlastní bratr Břetislav Josef Hrabal. Dne 26. prosince téhož roku dal František Hrabal písemný souhlas s tím, aby syn jeho ženy a kmotřenec mohl užívat i jeho příjmení. Rodiče se aktivně věnovali divadlu, kde se objevil i malý Bohumil Hrabal, když 16. května 1918 hrál v Jiráskově Vojnarce. V srpnu 1919 se čtyřčlenná rodina přestěhovala do Nymburka. Svá středoškolská léta zahájil v primě na brněnském gymnáziu, ovšem první rok studia zde zakončil s několika nedostatečnými. Po tomto nezdaru přešel na reálku v Nymburce. Po zvládnutí prvního ročníku pokračovalo jeho studium bez dalších zdržení až do kvarty, kde podruhé propadl. Roku 1934 konečně odmaturoval na nymburském gymnáziu (od roku 2014 nesoucím Hrabalovo jméno). Po další maturitě na českobrodském gymnáziu z latiny, kterou potřeboval pro studium práv, začal studovat na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Navštěvoval rovněž přednášky z dějin literatury, umění a filosofie. Protože za okupace byly vysoké školy uzavřeny, mohl studia dokončit až v roce 1946 (získal titul JUDr.). Během války pracoval jako železniční dělník a výpravčí v Kostomlatech nad Labem, což později zpracoval ve slavné novele *Ostře sledované vlaky*. Vystřídal i další rozličné profese jako pojišťovací agent, obchodní cestující, od roku 1949 brigádník v kladenských ocelárnách, a po těžkém úrazu šel pracovat do sběrných surovin ve Spálené ulici jako balíč starého papíru. Později pracoval jako kulisák. Dne 8. prosince 1956 si Hrabal na libeňském zámečku vzal Elišku Plevovou. V roce 1965 si manželé Hrabalovi koupili v Kersku u Nymburka chatu, kam jezdili na víkendy. Po smrti manželky tam Bohumil Hrabal jezdil denně a staral se tam o množství koček. Spisovatelem z povolání se stal v roce 1963. V roce 1965 se stal členem Svazu československých spisovatelů a redakční rady Literárních novin. Po roce 1970 nesměl několik let oficiálně publikovat, psal tedy do samizdatových a exilových periodik. Bohumil Hrabal zemřel v roce 1997 v Praze v nedožitých 83 letech na následky pádu z okna v pátém patře Ortopedické kliniky Fakultní nemocnice Bulovka, ve které se léčil. Hrabal měl ve zvyku krmit z okna ptáky a jeho smrt byla uzavřena jako tragická nehoda. Spekuluje se však také, že šlo o sebevraždu.

Za své dílo byl několikrát oceněn. 30. dubna 1968 obdržel společně s Jiřím Menzelem státní cenu Klementa Gottwalda za oscarový film *Ostře sledované vlaky*. 6. května 1989 mu byl udělen titul zasloužilý umělec. 9. května 1996 jej jmenovali doktorem honoris causa na univerzitě v Padově. Téhož roku získal z rukou Václava Havla medaili „Za zásluhy“.

v naší knihovně: *Atomová mašina značky Perkeo, Bambino di Praga, Domácí úkoly z pilnosti, Harlekýnovy milióny, Hovory lidí, Chcete vidět zlatou Prahu?, Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet, Jsme jako olivy, Každý den zážrak, Kličky na kapesníku, Kluby poezie, Kouzelná flétna, Krajina/y Bohumila Hrabala, Krasosmutnění, Městečko u vody, Můj svět, Něžný barbar, Obsluhoval jsem anglického krále, Ostře sledované vlaky, Perlička na dně, Pojízdná zповědnice, Poupata, Povídky, črty a hovory, Proluky, Příliš hlučná samota, Slavnosti sněženek, Svatby v domě, Tři novely, Večerníčky pro Cassia, Vita nuova, Ze zápisníku zapisovatele, Život bez smokingu*

Jo Nesbo (29. březen 1960) je současný norský spisovatel a hudebník. Původně vystudoval ekonomii a finanční analytiku. Zpočátku pracoval jako novinář, makléř a taxikář.

Narodil se v Oslu v rodině knihovnice, otec byl vášnivým čtenářem a vypravěčem. Má dva bratry. Mladého Joa nejvíce zajímal fotbal – působil v klubu Molde FK a chtěl se stát profesionálním hráčem ve stáji britských Tottenham Hotspur. Po natržení kolenního vaziva se svých plánů musel vzdát a začal intenzivně pracovat na svém vzdělání. Vystudoval ekonomii, stal se z něj burzovní makléř a později i finanční analytik v největší makléřské společnosti v Norsku. Jeho další zálibou byla rocková hudba – věnoval se hře na kytaru a skládání písní v několika nepříliš úspěšných formacích. Potom s mladším bratrem Knutem založili vlastní skupinu a Di Derre se stali idoly norské rockové scény s rekordním počtem prodaných alb a až 180 odehranými koncerty ročně. Když už tenhle rytmus nemohl déle zvládat, odletěl na několik měsíců do Austrálie. Zároveň dostal nabídku napsat zápisky z turné kapely, on si však zvolil úplně jiný žánr. Naplno se začal psaní románů věnovat v roce 1997 po smrti svého otce, kdy si uvědomil, že chce do konce svého života stihnout napsat román. Jeho

knihy byly přeloženy do 35 jazyků a vyšly ve 140 zemích světa.

v naší knihovně: *Červenka nese smrt, Doktor Proktor a konec světa. Možná, Doktor Proktor a prdící prášek, Doktor Proktor a vana času, Doktor Proktor a velká loupež zlata, Království, Krev na sněhu, Levhart, Macbeth, Nemesis, Netopýr, Nůž, Pentagram, Policie, Přízrak, Půlnoční slunce, Sněhulák, Spasitel, Syn, Švábi, Žárlivost a jiné povídky, Žízeň*

Jan Amos Komenský (28. březen 1592 – 15. listopad 1670) byl poslední biskup Jednoty bratrské a jeden

z největších českých myslitelů, filozofů a spisovatelů. Během svého života si získal renomé především jako pedagog, resp. teoretik pedagogiky a autor mnoha spisů z tohoto oboru. Byl jediným tvůrcem originální, filozoficky ukotvené pedagogické soustavy v českých zemích, zabýval se všeobecnou teorií výchovy, didaktikou, vytvořil speciální metodiku výuky jazyků a sám sepisoval originální učebnice. Komenský je považován za zakladatele moderní pedagogiky a vysloužil si přívěsk „Učitel národů“. Literární odkaz Jana Amose Komenského, který byl coby nekatolík nucen od roku 1628 působit v exilu, je velmi obsáhlý a různorodý. Psal latinsky i bohatou a působivou češtinou. Do obecného povědomí se zapsal také jako autor nejslavnějšího česky psaného díla 17. století s názvem *Labyrint světa a ráj srdce*.

Rodinné příjmení bylo jméno Szeges. Jeho otec přijal pseudonym Komenský. Místo narození Jana Amose Komenského není známo. Moravu považoval za svou vlast a češtinu za svůj rodný jazyk. Sám sebe v knize *Opera omnia didactica* charakterizoval „původem Moravan, jazykem Čech a povoláním teolog.“ Jan žil s rodiči v Uherském Brodě (pocházel z měšťanské rodiny). Jeho otec Martin Segeš (orig. Szeges), byl významným členem Jednoty bratrské, jeho matkou byla Anna Chmelová. Jeho dědeček János Szeges byl Maďar. Po smrti rodičů a dvou ze čtyř sester se o něj starala jeho tetička ve Strážnici, kde začal studovat. Strážnice, patřící tehdy rodu Žerotínů, byla roku 1605 přepadena a vypálena uherskými bočkajovci, stoupenci sedmihradského protestantského knížete Štěpána Bočkaje, bojujícího proti Habsburkům. Po jejich vpádu musel Komenský Strážnici opustit. Roku 1608 začal studovat na latinské škole (gymnáziu) v Přerově, odkud v roce 1611 odešel na vysokou školu do Herbornu. Roku 1613 Jan navštívil Amsterdam, v té době vysoce rozvinuté město Evropy. Odtud se vypravil na univerzitu do Heidelbergu v Německu, kde ovšem strávil pouze jeden semestr. Poté se roku 1614 vrátil přes Prahu do Přerova, jako rektor latinské školy. Dne 26. 4. 1616 byl v Žeravicích vysvěcen na kazatele a následně odešel do Fulneku, kde působil jako rektor tamější školy a jako kazatel Jednoty bratrské. Ve Fulneku poznal i svou první ženu Magdalénu Vizovskou, která měla žít v Třebíči spolu se svým otcem, Komenský zde vykoupil věno své ženy v podobě domu na Jejkově. Po porážce stavovského povstání (1621) byl nucen opustit Fulnek a skrývat se na různých místech v Čechách a na Moravě, protože odmítal konvertovat ke katolictví. Po roce ukrývání mu během morové epidemie zemřela žena a jeho dvě děti, které zůstaly ve Fulneku. Pod vlivem událostí psal

filozofické spisy Truchlivý, Hlubina bezpečnosti a později Labyrint světa a ráj srdce. V roce 1624 začal Jan působit v Brandýse nad Orlicí na panství svého ochránce Karla staršího ze Žerotína, kde se seznámil se svou druhou ženou Marií Dorotou Cyrillovou, která opět pocházela z Třebíče (z rodu Jana Cyrila Třebíčského-Špalka), se kterou měl tři dcery a syna. Po vydání Obnoveného zřízení zemského, které prohlásilo katolické náboženství za jediné povolené vyznání v českých zemích, odešel v roce 1628 (spolu s rodinou) jako pobělohorský exulant do polského Lešna, které se stalo centrem bratrské víry. V Lešně byl zvolen biskupem a písařem, brzy se stal i zástupcem rektora gymnázia, což vedlo k jeho zájmu o pedagogiku. V tomto období vznikla velká část jeho děl, především pak z oblasti pedagogiky jako např. Česká didaktika. Roku 1642 odešel přes Amsterdam do Švédska, kam byl pozván, aby vedl reformu tamního školství a napsal pro ni učebnice. Roku 1648 se společně s těžce nemocnou manželkou vrátil zpět do Lešna, kde působil jako biskup. V Lešně jeho druhá žena 26. srpna zemřela a již o rok později se v Toruni oženil potřetí, tentokrát s Janou Gajusovou, která byla více než o třicet let mladší a pocházela z Týna nad Vltavou. Když byl v roce 1648 uzavřen vestfálský mír, a tím skončila třicetiletá válka, skončily též naděje českých exulantů na návrat do vlasti. Konec svého života (14 let) strávil v holandském Amsterdamu v bytě na jedné z nejlepších ulic, kde se konečně mohl v klidu a pohodlí věnovat pracím všenápravným. Zemřel po dlouhodobých zdravotních problémech, ve společnosti své ženy Jany, syna Daniela, přítele a lékaře Mikuláše Tulpa, 15. listopadu 1670. Byl pohřben v kostelíku v Naardenu.

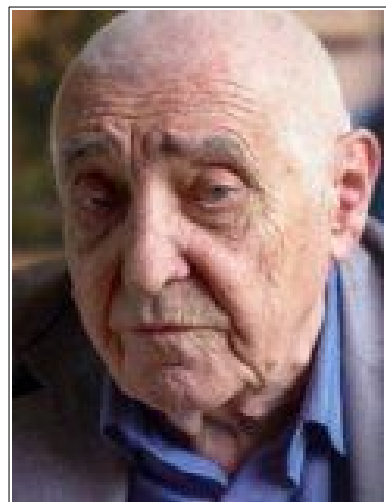
v naší knihovně: *O sobě, Truchlivý, Vybrané spisy Jana Amose Komenského*

Jiří Wolker, celým jménem Jiří Karel Wolker, (29. březen 1900 – 3. leden 1924) byl český básník, představitel tzv. proletářské poezie.

Rod Wolkerů pochází z předměstí Prostějova, kde žil Jiřího praděd Martin Wolker. Martinův syn Karel se zde živil jako kožešník a vnuk Ferdinand bydlel již v samotném Prostějově. V roce 1899 si Ferdinand vzal za manželku Zdenu Skládalovou, dceru svého firemního společníka a prostějovského měšťana Jiřího Skládala. Později se stal bankovním úředníkem. Ferdinandovi a Zdeně se narodil syn, který byl pokřtěn jako Jiří Karel. Jiří Wolker vystudoval gymnázium v Prostějově. V letech 1916-1917 se pod vedením Antonína Svojsíka účastnil skautských táborů v Orlovských lesích nedaleko hradu Lipnice. Do dvaceti let trávil prázdniny u prarodičů v letním sídle rodiny Skládalových ve vile Bellevue na Svatém Kopečku u Olomouce. Na Svatém Kopečku složil Jiří Wolker nejvíce básní v období mezi květnem a srpnem 1918. Od roku 1919 studoval na přání svého otce práva v Praze. V Praze pobýval do června 1923. V roce 1921 vystoupil Wolker z římskokatolické církve. Od roku 1921 byl členem prostějovské pobočky KSČ. V letech 1921-22 byl členem Literární skupiny a 1922-23 Devětsilu; v obou případech byl důvodem jeho odchodu nesouhlas s vývojem a politickou neangažovaností. V dubnu 1923 mu byla zjištěna tuberkulóza. Od června do prosince téhož roku se léčil ve Vysokých Tatrách, v Tatranské Poliance a na chorvatském ostrově Krk; nakonec byl smrtelně nemocný převezen domů, kde za několik dní zemřel. Je pochován na městském hřbitově v Prostějově.

v naší knihovně: *Balady, Básně, Dopisy, Pohádky, Srdce štít, Těžká hodina, Zasvěcování srdce*

Radkin Honzák (30. březen 1939) je český psychiatr, publicista a vysokoškolský pedagog. Specializuje se na psychoterapii a je zastáncem psychosomatického (biopsychosociálního) přístupu.

Narodil se v rodině lékárníka. Roku 1962 promoval na Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy. Nejprve působil jako sekundární lékař v psychiatrické léčebně v Kosmonosech, v roce 1966 začal pracovat v Ústavu pro výzkum výživy (mj. výzkum spánku a stresu). Působí jako ambulantní lékař v centrech IKEM (pacienti s nezvratným selháním ledvin, transplantační program) a REMEDIS, jako sekundární lékař v Psychiatrické nemocnici v Bohnicích a jako asistent na Ústavu všeobecného lékařství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Pedagogicky působí také na Fakultě sociálních věd UK. Pravidelně se na svém blogu vyjadřuje k současnému dění a jako autor je podepsán pod několika populárně-naučnými knihami

o psychologii. V roce 2014 vyšla kniha rozhovorů Renaty Červenkové s Radkinem Honzákem s názvem *Všichni žijem v blázinci: současnost očima psychiatra*. Od ledna 2020 uvádí v České televizi vlastní pořad *Kabinet Dr. Honzáka*.

v naší knihovně: *Deprese není depka, Jak žít a vyhnout se syndromu vyhoření, Krize v životě, život v krizi*

Michal Viewegh (31. březen 1962) je český spisovatel a publicista. Je držitelem prestižní Ceny Jiřího Orteny z roku 1993 a je nejprodávanějším českým spisovatelem, s více než milionem výtisků.

Matka Michala Viewegha je právnička, otec byl inženýr-chemik, později starosta Sázavy. V roce 1980 maturoval na gymnáziu v Benešově. Nedokončil studium ekonomie na VŠE, ale vystudoval češtinu a pedagogiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde studium dokončil roku 1988. Již od začátku svého studia v roce 1983 publikoval povídky v *Mladé frontě*. Po dokončení vysoké školy se krátce věnoval vystudovanému oboru, učil na základní škole v Praze 5 – Zbraslavi, ale už v roce 1993 učitelské povolání opustil. Stal se na dva roky redaktorem v nakladatelství Český spisovatel, pak definitivně spisovatelem z povolání. V roce 1993 mu byla udělena prestižní Cena Jiřího Orteny. Dne 10. prosince 2012 u něj došlo k disekci aorty, ležel v IKEM, jeho stav byl stabilizován. Poté se rehabilitoval na klinice Malvazinky. Uvádí, že trpí melancholií a výpadky paměti. Michal Viewegh byl dvakrát ženatý a má tři dcery. Většinu života žije v Sázavě.

v naší knihovně: *Andělé všedního dne, Báječná léta pod psa, Báječná léta s Klausem, Báječný rok, Biomanžel, Biomanželka, Bůh v renaultu, Další báječný rok, Krátké pohádky pro unavené rodiče, Lekce tvůrčího psaní, Mafie v Praze, Melouch, Možná si porozumíme, Mráz přichází z Hradu, Můj život po životě, Muž a žena, Na dvou židlích, Nápadý laskavého čtenáře, Názory na vraždu, Něco na těch Vánocích být musí, Nové nápady laskavého čtenáře, Nové pohádky pro unavené rodiče, Povídky o manželství a o sexu, Případ nevěrné Kláry, Román pro muže, Švédské sloty, aneb, Jací jsme, Účastníci zájezdu, Vybíjená, Výchova dívek v Čechách, Zapisovatelé otcovské lásky, Zpátky ve hře*

Regionální výročí – březen

Virginie Kočandrllová – učitelka, spisovatelka, básnířka
19.05.1898 (Horšovský Týn) – 04.03.1979 (Horšovský Týn)
místa působení: Horšovský Týn

Narodila se v Horšovském Týně v rodině pozdějšího okresního školního inspektora Franze Zischky. Vystudovala německý učitelský ústav v Praze a na první kantorské místo nastoupila v roce 1918 na obecní škole v Bernarticích. Po pěti letech po složení odborné zkoušky přešla na měšťanskou školu do Horšovského Týna. Pod vlivem svého pozdějšího manžela, Čecha, se začala učit česky, složila státní zkoušku a jako první německá učitelka začala vyučovat češtině na zdejších německých školách a v rodině knížete Trauttmansdorffa. V roce 1937 se provdala po dlouhé známosti za Josefa Kočandrlého. Po záboru českého pohraničí roku 1938 musela čelit stále většímu tlaku ze strany zuřivých nacistů, žádajících zrušení manželství s Čechem. Po zatčení svého manžela na jaře 1939 se nervově zhroutila a po roce byla za zdravotních důvodů penzionována. Její situace se ani v květnu 1945 o mnoho nezlepšila. Všichni její příbuzní byli odsunuti do Bavorska a manželova nemoc se stále zhoršovala, a tak našla útěchu ve psaní vzpomínek, které nazvala „Aus der Kleinstadt Bischofteinitz eine Idylle“ (volně přeloženo Idylické městečko Horšovský Týn). V těchto poetických, veršovaných vzpomínkách se vrátila do doby svého dětství a mládí. Vytvořila pestrý obraz života na maloměstě před 1. světovou válkou s jeho zvyky, zajímavými příběhy, postavami a postavičkami. V roce 1955 ovdověla. Zemřela po dlouhé, vleklé nemoci a byla uložena do rodinného hrobu na místním hřbitově.

Erna Haberzettlová – básnířka, ošetřovatelka, odbojářka, politický vězeň

29.04.1901 (Horšovský Týn) – 05.03.1945 (Víděň)

místa působení: Horšovský Týn, Stříbro, Víděň

Narodila se jako nemanželská dcera. Matka Erba Vítková pocházela ze starého selského rodu, z něhož pocházel i český režisér a dramatik Emanuel Bozděch (1841-1888). Otec Eduard Haberzettl, který byl horšovskotýnským lesmistrem na hájence v Peřině a snad jediným evangelíkem ve městě, ji po roce uznal za vlastní a vzal si její matku. Verše začala psát v mládí, některé z nich byly otištěny v krajanském tisku. Vystudovala učitelský ústav ve Stříbře a provdala se. Před válkou a během ní pracovala jako ošetřovatelka, také ve vojenském lazaretu. Zapojila se do činnosti proti nacistickému režimu, byla zatčena a uvězněna v koncentračním táboře. Byla podmíněčně propuštěna. Před koncem 2. světové války spáchala sebevraždu pravděpodobně z obavy z nového zatčení.

Václav Hrabě – básník, prozaik

13.06.1940 (Příbram) – 05.03.1965 (Praha)

místa působení: Praha, Horšovský Týn

Básník, autor prózy. Během svého krátkého života a zejména po svém tragickém úmrtí se stal pro mnoho lidí legendou. Jeho život byl na čas spojen s Horšovským Týnem. Vykonával zde vojenskou prezenční službu. Hrabě se svým způsobem života (vystřídal mnoho zaměstnání) i svou tvorbou přiblížil poezii beatnické generace. S její vůdčí osobností Allenem Ginsbergem se roku 1965 setkal v Praze. Jeho dílo vyšlo až po jeho smrti: Stop-time, Blues v modré a bílé, Černé nebe nad městem. Hrabětova tvorba získala popularitu jako písňové texty významných rockových hudebníků (např. Vladimír Mišík – Variace na renesanční téma).

Rudolf Kiefner – autor odborných publikací, vlastivědný pracovník, vysídlenec

05.03.1934 (Horšovský Týn) – 01.01.1993 (Felsburg u Kasselu – Německo)

místa působení: Poběžovice, Horšovský Týn, Kassel (Německo)

Narodil se v Horšovském Týně na Velkém předměstí v čísle 10. Mládí prožil v Poběžovicích. V roce 1946 byla rodina odsunuta a žila pak v Německu v okrese Melsungen. V Kasselu se vyučil prodavačem a absolvoval kupeckou školu. Roku 1965 mu byla za národopisnou činnost udělena Medaile Adalberta Stiftera a v roce 1981 Sudetoněmecká cena za národopisnou činnost. Roku 1960 byl zvolen důvěrníkem za město Ronsperg (Poběžovice) ve Svazu rodáků. V roce 1981 byl zvolen do čela horšovskotýnského Heimatkreis. Sestavil a vydal několik knih dokumentů, vzpomínek i odborných statí o životě v někdejší Horšovském Týně.

Alois Trauttmansdorff-Weinsberg – okresní hejtman, komoří, šlechtic, armádní důstojník, voják

05.03.1863 (Víděň) – 10.03.1915 (Takczány – Maďarsko)

místa působení: Horšovský Týn, Obříství, Víděň

Pocházel z vedlejší hraběcí linie Trauttmansdorffů, která se oddělila od hlavní počátkem 19. století. Jeho otec Ferdinand (1825-1896) byl rakouským vyslancem u pruského dvora a za tuto diplomatickou misi obdržel řád Zlatého rouna a pruský řád Černého orla. Matka Marie Františka (1834-1909) pocházela z knížecí rodiny moravských Liechtensteinů. Alois byl nejstarším synem ze šesti dětí a po svém otci příštím majordáním pánem. Vyrůstal a vystudoval ve Vídni. Často pobýval na zámku v Obříství u Neratovic, který patřil rodině od roku 1847. Stal se státním úředníkem, okresním hejtmanem a c. k. komořím. Do 1. světové války narukoval dobrovolně k 5. regimentu zemských hulánů. Získal vysoké vyznamenání – záslužnou medaili Signum laudis s válečnou dekorací. Podle záznamů v matrice zemřel svobodný. Rodová linie pokračuje přes potomky jeho bratra Karla. Pohřben byl v Horšovském Týně, kde byly nejprve jeho ostatky 23. března 1915 uloženy v rodinné hrobce pod kostelem sv. Anny a někdy v listopadu převezeny do prostého měšťanského hrobu na horšovskotýnském hřbitově. Z jakých důvodů se tak stalo archivy nevypovídají.

František Scherer – malíř

17.01.1788 (Horšovský Týn) – 06.03.1865 (Praha)

místa působení: Praha

Malíř působící zejména v Praze. Na doporučení Goetha pracoval též v Německu. Roku 1825 se vrátil do vlasti. V Klatovech roku 1833 maloval obraz Nejsvětější Trojice pro hlavní oltář kostela sv. Václava v Žinkovech.

Josef Eckhardt – starosta Horšovského Týna, politik, spisovatel

05.02.1819 (Horšovský Týn) – 07.03.1892 (Horšovský Týn)

místa působení: Horšovský Týn

Regionální politik, starosta, autor publikace o Horšovském Týnu. Do lokální politiky vstoupil v roce 1848 jako kapitán horšovskotýnské národní gardy. V srpnu 1850 se stal starostou města a tuto funkci vykonával do roku 1859. Doba jeho starostování je spojena s nebývalým rozvojem města. Byly strženy středověké hradby, začalo se s úpravami náměstí, komunikací a staré školy. Ve městě se etablovala vojenská posádka – dragouni. Nemalé úsilí vynaložil také při stavbě železnice z Prahy do Brodu nad Lesy. Původně plánovaná trasa měla procházet Horšovským Týnem, bohužel pro zatvrzelost některých majitelů, neochotných pozemky na stavbu dráhy prodat, došlo k odklonění železnice směrem na Blížejov, což se záhy ukázalo osudovou chybou pro rozvoj města. V penzijním věku v letech 1880-1891 sepisoval „Příspěvky k historii města a panství Horšovský Týn“, které věnoval dobrodítelce města Josefíně z Trauttmansdorffu. Tento hrdý měšťan a patriot zemřel 7. března 1892 a je pochován na místním hřbitově. Místo nelze přehlédnout, jde o rodinný hrob uprostřed areálu, zděný monument ve tvaru kaple.

Josef Johann Littrow, prof. – astronom, matematik, univerzitní profesor, vynálezce, autor odborných publikací

13.03.1781 (Horšovský Týn) – 30.11.1840 (Vídeň)

místa působení: Vídeň, Krakov

Nejprve studoval právo a teologii, později působil jako vychovatel a studoval matematiku a hvězdářství. Roku 1807 se stal profesorem hvězdářství na univerzitě v Krakově, v roce 1810 v Kazani, kde založil hvězdárnu, roku 1816 byl jmenován spoluředitelem hvězdárny v Budíně. Od roku 1819 byl profesorem ve Vídni a zároveň ředitelem hvězdárny. Vynalezl nový druh dalekohledu, který podle jeho návrhu zhotovil Šimon Plossl. Vydal několik odborných i popularizačních prací z oboru astronomie. Jeho nejúspěšnější kniha „Die Wunder des Himmels“ (Zázraky nebe) vyšla ve Stuttgartu v roce 1834. Roku 1837 byl za své mezinárodně významné životní dílo povýšen do šlechtického stavu.

Václav Kejmar – malíř, portrétista

04.09.1869 (Unhošť) – 14.03.1952 (Praha)

místa působení: Horšovský Týn

Žák pražské výtvarné akademie v ateliéru profesora Pirnera. Na jeho doporučení prováděl v letech 1895-1896 společně s malířem Bártou úpravu figurálních sgrafit na nádvoří zámku v Horšovském Týně. Portrétista, autor mystických obrazů.

Bohunka z Rožmberka – šlechtična

17.03.1536 (Český Krumlov) – 16.11.1557 (Český Krumlov)

místa působení: Horšovský Týn

Druhá manželka Jana mladšího Popela z Lobkovic, nejvyššího purkrabího Českého království. Stala se macechou sedmi dětí, které měl Jan Popel s Annou z Bibrštejna. Svatba proběhla v lednu 1556 v Českém Krumlově, poté přesídlila do Horšovského Týna. Tam pobývala necelý rok. Při návštěvě Krumlova v roce 1557 se nakazila morem, zde také umírá. Pohřbena byla v Horšovském Týně.

Josef Maurer – předseda Spolku občanů německé národnosti, architekt, projektant

17.04.1932 (Zámělíč) – 19.03.2004 (Neutraubling – Německo)

místa působení: Horšovský Týn

Narozen v obci Zámělíč na Domažlicku, v roce 1946 byl s rodinou odsunut do Bavorska. Poté vystudoval pozemní stavitelství a již roku 1966 vlastnil projekční kancelář. Po pádu Železné opony se stal předsedou Spolku občanů německé národnosti (1993-2001), velmi přispěl ke zlepšení vzájemného porozumění mezi Čechy a sudetskými Němci. Inicioval také pravidelná setkání občanů německé národnosti v Horšovském Týně. Zemřel v březnu roku 2004 po těžké nemoci.

Josef Steinbach – vzpěrač, kulturista, atlet, mistr světa, sportovec, hostinský

21.03.1879 (Horšov) – 15.01.1937 (Vídeň)

místa působení: Horšov, Horšovský Týn, Athény, Vídeň

Josef Steinbach je rodákem z Horšova, do školy chodil v Horšovském Týně, kde začal také sportovat. Svůj talent ale nemohl v tak malém městě uplatnit, a tak odešel do Vídně, kde byly v té době nejlepší podmínky.

Věnoval se těžké atletice (dnes vzpírání a kulturistika), ve které úspěšně reprezentoval Rakousko-Uhersko. Několikanásobný mistr světa ve vzpírání. V občanském životě pracoval jako hostinský.

Wilma Abeles-Iggers – čestná občanka Horšovského Týna, vysokoškolská pedagožka, autorka odborných publikací, propagátorka země, jazyka, vlastenka

23.03.1921 (Mířkov)

místa působení: Horšovský Týn, Ottawa (Ontario, Kanada), Buffalo (New York, USA)

Narodila se v židovské rolnické rodině v Mířkově. V roce 1925 se rodina přestěhovala do Horšovského Týna, kde Vilma navštěvovala německou obecnou školu a rok českou měšťanku. Studovala na gymnáziu v Domažlicích a poté v Hamiltonu a v Ontariu. (Do Kanady se rodina vystěhovala v r. 1938). Poté vystudovala francouzskou a německou literaturu. Do konce války vystřídal další studia v Chicagu, vyučování s částečným výzkumem na různých univerzitách a práci v cenzuře v Ottawě v Kanadě. V roce 1948 se provdala za George Iggerse, se kterým měla tři děti. Působili spolu na různých univerzitách v USA, rok strávili v Evropě. Poté až do odchodu do důchodu působila na katolické univerzitě v Buffalu ve státě New York. Od roku 1960 navštěvovala každý rok Čechy. Pravidelně se zúčastňovala sjezdu československé Společnosti pro vědy a umění a Czechoslovak History Conference v USA. Vědecky se zabývala kulturou střední Evropy, zejména českých zemí. Vydala mimo jiné knihu o Židech v Čechách a na Moravě a knihu o dvanácti německých, českých a židovských ženách z Prahy. Obě knihy vyšly v angličtině a němčině. Zastupitelstvo Horšovského Týna jí udělilo čestné občanství za propagaci města a za její dlouholetou vědeckou činnost. Dne 21. 6. 2004 převzala v Praze prestižní ocenění – křišťálový globus jako laureátka ceny Gratias Agit za vynikající reprezentaci České republiky ve světě.

Arnošt z Pardubic – arcibiskup, biskup, kanovník, kněz

25.03.1297 (Kladsko – Polsko) – 30.06.1364 (Roudnice)

místa působení: Praha, Horšovský Týn

Narodil se roku 1297 v Kladsku, kde byl jeho otec hradním purkrabím. Čtrnáct let strávil na studiích církevního práva v Boloni a Padově. Potom se vrátil do Čech a stal se kanovníkem u svatého Víta v Praze. V roce 1343 byl jmenován pražským biskupem, později arcibiskupem. Byl rádce a přítel Karla IV. V latinské listině z 10. března 1344 se zmiňuje o Horšovském Týně. Je to poprvé, kdy je Horšovský Týn uveden jako město. V letech 1344 až 1364 nechal přestavět hrad v Horšovském Týně, pozvedl panské hospodářství v jeho okolí založením četných rybníků a obehnal poddanské město hradbami, které navazovaly na opevnění hradu. Na svých cestách do říše také často na arcibiskupském hradě v Horšovském Týně přebýval.

Marie Špačková, Mgr. – regionální historička, odborná publicistka, spisovatelka, učitelka

27.03.1946 (Všekary)

místa působení: Zámělíč, Horšovský Týn

Narodila se ve Všekarech, v dětství se rodina přestěhovala do Zámělíče, kde žije dodnes. Působila jako učitelka v Horšovském Týně a jako dobrovolná knihovnice místní knihovny v Zámělíči. Časopisecky publikuje články s vlastivědnou a dějepisnou tematikou. Knižně vydala v roce 1994 sbírku pověstí O zlém Volfu Dobrohostovi, která obsahuje pověsti od Starého Herštejna až po Přimdu. V roce 2010 jí vyšla kniha pohádkových příběhů „Proč víly přestaly mít rády lidi“, roku 2014 pak kniha povídek s detektivní zápletkou „Bílá gumovka“. Následovaly knihy o Jivjanech (2015), Velkém Malahově (tentýž rok vydání) a Všekarech (2019, společně s dalšími autory). V roce 2020 pak publikovala „Čítanku z Českého lesa a jeho podhůří“, obsahující příběhy, pověsti i historicky podložené události z regionu.

Radka Kinkorová, Mgr. – ředitelka Státního okresního archivu, archivářka, historička, odborná publicistka

28.03.1974 (Stod) –

místa působení: Horšovský Týn

Absolventka historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde promovala v roce 1997. Nejprve nastoupila na pozici archivářky do Archivu města Plzně, po mateřské dovolené začala pracovat ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Od roku 2006 tuto instituci vede, na pozici ředitelky vystřídala PhDr. Věru Steinbachovou. Profesně se zaměřuje na dějiny západních Čech. Autorka či spoluautorka publikací: „Paměti dějepisné“ (2013), „Mezi orlem a lvem“ (2019) nebo „Jménem zákona!“ (2020) a množství odborných článků.

Pavel Faschingbauer, Mgr. – přednosta okresního úřadu, učitel, atlet, sportovec, trenér, reprezentant

27.05.1937 (Dobřany) – 29.03.2021 (Pec pod Čerchovem)

místa působení: Domažlice, Horšovský Týn, Hostouň, Blížejov

Rodiče žili nejprve v Písku, později se přestěhovali do Horšovského Týna. Jejich syn Pavel po maturitě na domažlickém gymnáziu vystudoval Pedagogickou fakultu v Plzni. Následně začal učit v Hostouni, pak v Domažlicích, v roce 1970 byl přeložen do Blížejova. O rok později kvůli politickým názorům (nesouhlasil se vstupem vojsk Varšavské smlouvy) byl komunisty vyhozen. Nastoupil v Melioračním družstvu v Horšovském Týně jako dělník, později pracoval jako mistr a stavbyvedoucí. Od 1. února 1990 učil v domažlické ZŠ Komenského 17. Počínaje 28. únorem 1990 byl místopředsedou ONV pro oblast školství, kultury a sociálních věcí, od 25. listopadu téhož roku přednostou domažlického Okresního úřadu. Úspěšný sportovec – deset let reprezentoval ČSSR v lehké atletice, sedminásobný mistr republiky v krosu. Také působil jako atletický trenér čsl. basketbalových reprezentačních družstev, 25 let činný ve funkci předsedy domažlického tenisového oddílu.

Jaroslav Beneš – lékárník, autor odborných článků

05.05.1914 (Smědčice) – 30.03.2003 (Horšovský Týn)

místa působení: Horšovský Týn

Narodil se na okraji rokycanského okresu. Po studiu rokycanského gymnázia studoval na Univerzitě Karlově v Praze. Odbornou praxi vykonával nejprve v Rokycanech, poté v Roudnici nad Labem. V roce 1945 přišel do Horšovského Týna a s platností od 1. srpna 1945 byl jmenován Zemským národním výborem v Praze městským lékárníkem. Jako první poválečný lékárník vedl městskou lékárnou déle než 31 let. Přispíval do odborných časopisů Farmaceutický obzor, Sborník příspěvků k dějinám farmacie, Lékárenské aktuality. Nejceněnější prací je rukopisný sborník z roku 1981 Z historie lékáren na Domažlicku.

Egon Weissenbach – malíř, restaurátor, středoškolský profesor

30.03.1897 (Horšovský Týn) – 27.05.1966 (Víděň)

místa působení: Víděň, Horšovský Týn

Jeden z nejlepších znalců freskové malby. Otec byl v Horšovském Týně soudním radou a později členem obecního zastupitelstva a sehrál významnou úlohu v místním společenském a kulturním životě. Rodina žila na náměstí v domě čísla 6. Egon studoval krátce gymnázium v Plzni, potom byl poslán do Teplic na odbornou školu pro umělecká řemesla a po jejím dokončení do Vídně na akademii. Již jako student čistil a opravoval oltářní obrazy ve vikariátním kostele sv. Apolináře i v kostele sv. Petra a Pavla. Namaloval dnes neexistující fresku s katolickým námětem na Branku pod horšovskotýnskou radnicí. Zaměřil se na záchranu významných malířských pokladů minulosti, mimo jiné na deskové malby z doby gotiky a renesance. Vypracoval také nové metody obnovy vzácných starých maleb za pomoci různých chemických přípravků. Svému oboru pak vyučoval na akademii ve Vídni.

Jiří Melcelius – hudební skladatel, varhaník, hudebník, kaplan, duchovní

1624 (Horšovský Týn) – 31.03.1693 (Praha-Strahov)

místa působení: Praha, Milevsko, Toužim, Žatec

Jako kaplan působil v Žatci a Milevsku, svůj život dožíval na Strahově. V Praze zavedl na kůru nástrojovou hudbu místo chorálového zpěvu. Z jeho duchovních skladeb zachovaných zejména v Kroměříži lze usoudit na stylovou příbuznost s jindřichohradeckým Adamem Václavem Michnou z Otradovic. V Čechách patřil ve své době k nejvýznamnějším hudebním skladatelům.

Josef Solfronk – ředitel LŠU, učitel hudby, politický vězeň

15.07.1910 (Domažlice) – 31.03.1982 (Cheb)

místa působení: Horšovský Týn, Flossenbürg (Německo), Luby

Narodil se v Domažlicích na Hořejším předměstí číslo 60. Pocházel z hudební rodiny a hudba se pro něj stala posláním po celý život. Působil jako soukromý učitel hudby v Domažlicích, jako učitel na LŠU v Horšovském Týně a jako ředitel LŠU v Lubech. Komponoval orchestrální i sólové skladby, vedl žákovské orchestry. Během 2. světové války byl 25. března 1940 zatčen a uvězněn v koncentračním táboře Flossenbürg, odkud se vrátil s podlomeným zdravím. Ve vyučování hudbě pokračoval i po válce. V hudební škole v Horšovském Týně působil v 50. letech a výrazně se zapsal do kulturního života ve městě. Vedl žákovský dechový orchestr, pro který sám upravoval a aranžoval skladby. V roce 1963 odešel do Lubů, kde se stal ředitelem hudební školy. Zemřel 31. března 1982.

Kalendárium událostí – březen

Zahájení vydávání týdeníku *Posel od Čerchova* – 30.03.1872

V únoru roku 1872 podal domažlický knihkupec a tiskař Jiří Prunar žádost na okresní hejtmanství o povolení vydávání týdeníku „pro zábavu a zprávy obecné a spolkové“. Žádosti bylo vyhověno, a tak mohlo dne 30. března téhož roku vyjít první číslo nového periodika nesoucího název „Posel od Čerchova“. Noviny určené zejména místnímu měšťanstvu vycházely každou sobotu až do roku 1941, přičemž tisk na ručním lisu probíhal přímo v Prunarově domažlické tiskárně.

Demolice staré nemocnice v Domažlicích – březen 2013

Počátkem roku 2013 začala v Domažlicích demolice objektů staré nemocnice v centru města. Poslední zbouranou budovou byl v prvních dnech měsíce března objekt původní Všeobecné nemocnice z roku 1859, kde do prosince roku 2005 sídlilo ředitelství zdravotnického zařízení a biochemická laboratoř. K dnešnímu dni je plocha uvolněná demolicí stále bez využití.

Domažlice mají vlastní nemocnici od roku 1859. Takzvaná Všeobecná nemocnice vyrostla na západním okraji tehdy historického centra města (pozdější ulice U nemocnice).

Zpočátku měla jen jednotky a později desítky lůžek. Nemocnice byla rozšířena ve 30. letech 20. století, kdy vyrostla nová budova. V ní už vznikla oddělení dle oborů. Nemocnice měla všechny základní odbornosti – gynekologii s porodnicí, dětské, chirurgii a internu.

V ulici U Nemocnice působilo okresní zdravotnické zařízení až do prosince 2005. Od ledna 2006 se totiž otevřela zcela nová moderní nemocnice. Ta původní byla v roce 2013 tedy po 154 letech stržena.

z historických pramenů:

„ ... na samém prahu české medicíny stojí právě město Domažlice. Když roku 1348 založil Karel IV. pražskou univerzitu a rozdělil ji na čtyři fakulty a svěřil správu lékařské fakulty domažlickému rodáku Baltasaru z Domažlic. ... Byl také osobním lékařem císařovým a jeho dvora. Stal se zakladatelem české medicíny.“

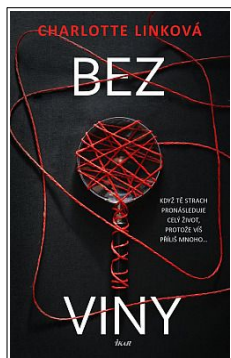
z Kroniky nemocnice v Domažlicích:

„Nemocnice v Domažlicích byla založena v roce 1859, o rok později 1. června 1860 byla vysvěcena. Vystavěna byla nákladem obce a vším potřebným opatřena částkou 16 000 zl. V nemocnici jest 40 postelí a ošetřováno bylo roku 1887 nemocných 445, z nichž zemřelo 28 osob. Denní poplatek jest 53 kr. Prvním lékařem byl MUDr. Rataj, rodák zdejší.“

jak se vyvíjel počet lůžek:

rok 1860	14 lůžek
rok 1866	34 lůžek
rok 1883	50 lůžek
rok 1902	68 lůžek z toho 11 infekčních
rok 1926	79 lůžek z toho 20 infekčních
rok 1938	120 lůžek z toho 20 v suterénu pro choroby „obávané“

Nabídka knih k vypůjčení v naší knihovně

Bez viny - Charlotte Link

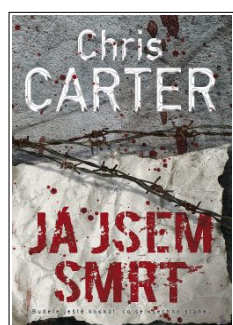
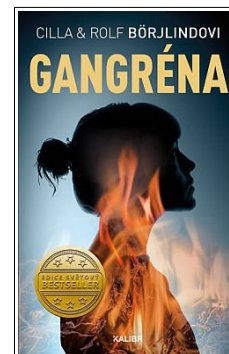
Další případ pro Kate Linvillovou a Caleba Halea. Ve vlaku z Londýna do Yorku střílí neznámý muž na ženu. Ta unikne v poslední vteřině. Dva dny nato se mladá cyklistka zřítí z kola, protože někdo natáhl přes cestu lanko. Upadne do bezvědomí a následující výstřel už neslyší. Zůstává navždy ochrnutá po celém těle. Obě ženy vůbec nic nespojuje, ale na obě se střílelo ze stejné zbraně.

- detektivka, 334 stran

Gangréna - Rolf Börjlind & Cilla Börjlind

Po thajské řece pádluje v primitivní kánoji bývalý policista a bezdomovec Tom Stilton. V kapse má fotografii neznámého muže a jméno ztraceného parníku. Míří do Zlatého trojúhelníku, aby zde pátral po temném tajemství – a doufá, že tato cesta mu také pomůže smířit se se zločinem, který nedávno spáchal. Ve stejnou dobu dostane Olivia Rönningová speciální úkol.

- thriller, 414 stran

Já jsem smrt - Chris Carter

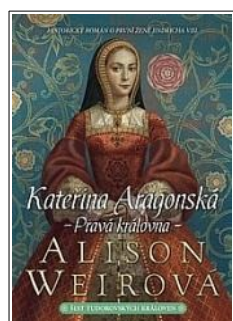
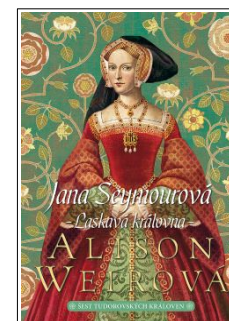
Ve svém sedmém příběhu se detektiv Robert Hunter opět setkává se svým parťákem Carlosem Garciou nad případem dvacetileté ženy, jejíž mrtvola je nalezena v bizarní pozici na trávníku poblíž losangeleského letiště. Pitva prokáže, že oběť byla mučena a usmrcena mimořádně trýznivým a vynalézavým způsobem – a také se objeví vzkaz, který vrah v jejím těle zanechal. Takřka hned se najde i další tělo a Hunter se pouští do boje s časem.

- thriller, 317 stran

Jana Seymourová - Laskavá královna - Alison Weir

Pouhých jedenáct dnů po popravě Anny Boleynové obléká Jana Seymourová svatební šat, aby se stala třetí ženou Jindřicha VIII. Poslední dobou přitom zblízka sledovala, jak se královna vášně k předchozí manželce rychle mění v ledový chlad a velkolepé dvorské slavnosti, hostiny, lovy i chodby královských paláců se náhle stávají kulisami děsivé tragédie. Jana ví, že musí porodit králi syna, jinak jí hrozí smrt.

- historický román, 479 stran

Kateřina Aragonská - Pravá královna - Alison Weir

Šest tudorovských královen. V prvním ze série zamýšlených románů o šesti tudorovských královnách představuje historička Alison Weirová Kateřinu Aragonskou. Fantasticky živý portrét první ženy Jindřicha VIII. bourá mnohé mýty o této hrdé ženě. Už ji nevykresluje jako jednoznačnou oběť dějinných zvrátů. Na stránkách knihy ožívá charismatická, nezlomná a odvážná hrdinka.

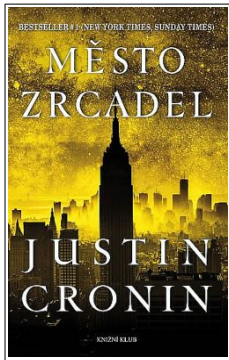
- historický román, 550 stran

Má mě ráda, nemá mě ráda - antologie

„Má mě rád, nemá mě rád, myslí na mě, vezme si mě, láskou se souží, po jiné touží...“ Deset současných českých prozaiků a deset povídek plných nejistot, pochyb a toužebného čekání. Stále ten stejný cit – a vždy nový a nezaměnitelný příběh. Ať už končí štěstím, neštěstím, manželstvím, kytičkou, nebo hubičkou...

- povídky, 167 stran

Město zrcadel - Justin Cronin

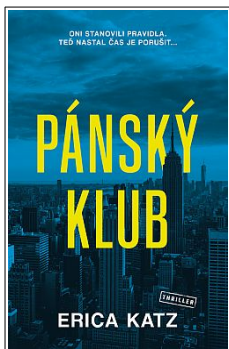
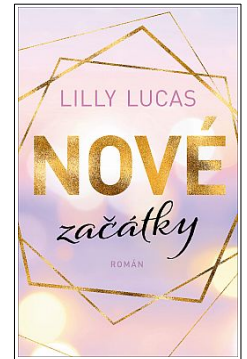
Prošli jste Přechodem. Čelili Dvanáctce. Teď vejděte do Města zrcadel k poslednímu zúčtování. Dvanáctka byla rozprášena. Ve světě skončilo století vlády nepředstavitelných hrůz. Potomci těch, kteří přežili, začínají opouštět hradby města s odhodláním vybudovat novou společnost. Daleko od nich, v mrtvé metropoli na východě kontinentu, však čeká Nula, první nositel viru. Jeho nenávist dokáže utišit pouze porážka Amy.

- sci-fi román, 589 stran

Nové začátky - Lilly Lucas

Svůj roční pobyt v USA jako au pair si dvacetiletá Lena z Berlína představovala docela jinak. Místo uznávané metropole nakonec skončí v malém městečku Green Valley ve Skalistých horách, kde provozuje její hostitelská rodina malý penzion Bed & Breakfast. Přestože jsou pro Lenu, holku z velkoměsta, hory něčím docela cizím a nezajímavým, v domě Jacka a Amy Cooperových i jejich malého syna Liama se poměrně rychle zabydlí.

- román pro ženy, 346 stran

Pánský klub - Erica Katz

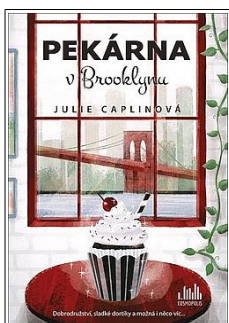
Alex Vogelová si vždy šla za tím, co chce, a řídila se pravidly – na střední vynikala ve škole i sportu a zářila i na právech na Harvardu. Když nastoupí v prestižní manhattanské firmě Klasko & Fitch, slíbí svému příteli, že ji práce nezmění. Jenže nakonec se nechá svést penězi a aurou firmy – i svými sebejistými kolegy, kterým rychle padne do oka. Ještě nikdy se necítila tak sebejistě nebo mocně – baví ji i pošťuchování s klienty plné dvojsmyslů.

- thriller, 394 stran

Pařížská knihovna - Janet Skeslien Charles

Pařížská knihovna, druhý oceňovaný román autorky Janet Skeslien Charles, vychází ze skutečných událostí v Americké knihovně v Paříži, která se stala svědkem nejen lásek a snění, ale i hrdinství jejích zaměstnanců po nacistickém vpádu do Paříže. Příběh vás zavede skrze životní osudy Odile Souchetové do Paříže konce 30. let a nelehké doby nacistické okupace a následně do Montany na sklonku studené války, kde se prolíná s životem Lily, dívky z amerického maloměsta.

- historický román, 358 stran

Pekárna v Brooklynu - Julie Caplin

Romantický a vtipný příběh o cestě do Brooklynu, lahodných dortíků, lásce i přátelství. Vydejte se na výlet do města, které nikdy nespí a nechte se okouzlit! Sophie doufá, že ji její přítel James už brzy požádá o ruku. Jenomže všechno dopadne jinak a Sophie se rozhodne přijmout staž v americkém časopise. Odjezd do New Yorku je pro ni spíš útěk než životní příležitost. Naplno se vrhne do práce a nemyslí na nic jiného. A už vůbec ne na lásku.

- román pro ženy, 364 stran

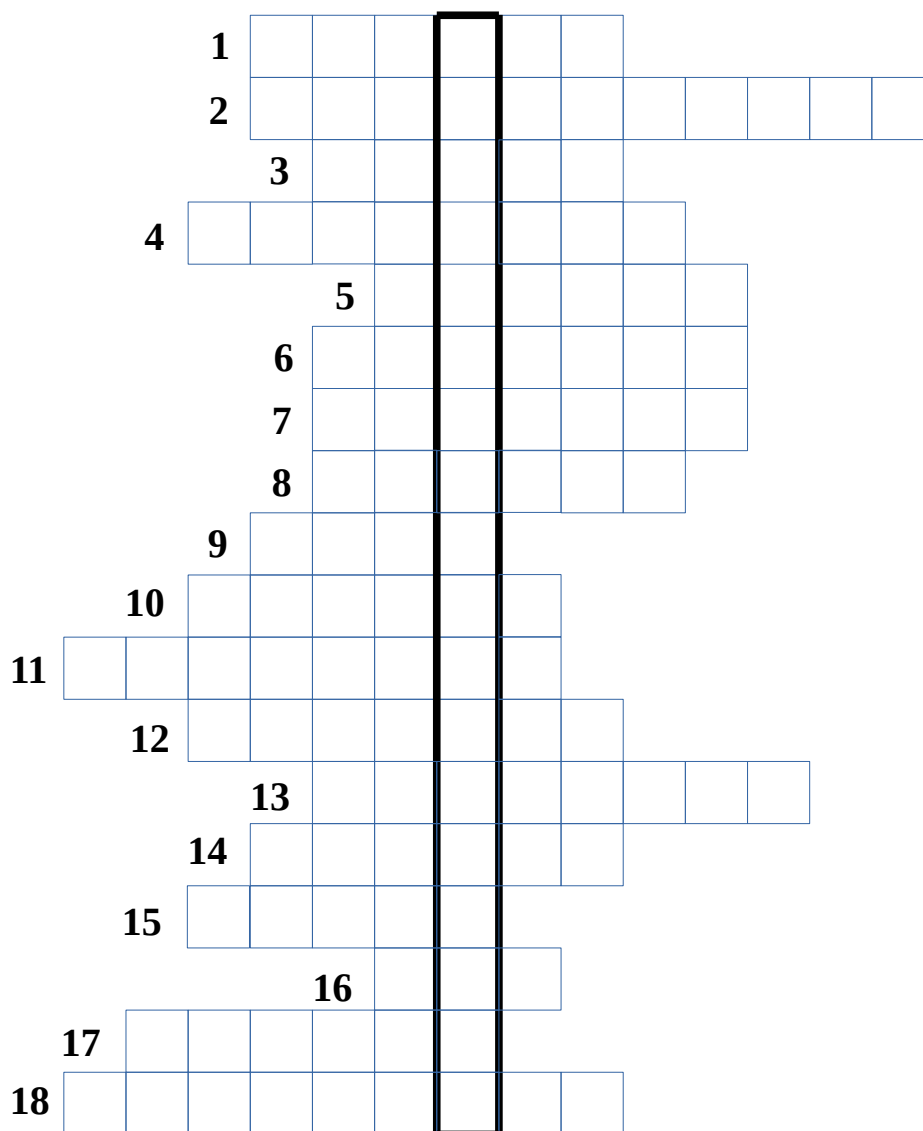
Po stopách Jacka Rozparovače - Kerri Maniscalco

Hrůzu nahánějící hororový román, jehož příběh je inspirován vraždami Jacka Rozparovače, s neočekávaným vyvrcholením, z něhož tuhne krev v žilách... Sedmnáctiletá Audrey Rose Wadsworthová je dcerou ctihodného šlechtice a nabízí se jí tak život v bohatství a moři dalších výhod. Pod rouškou společenských čajových dýchánek a nákupů luxusních šatů však vede tajný druhý život.

- historický detektivní román, 320 stran

Křížovka

- 1) Příjmení českého spisovatele, který napsal Ostře sledované vlaky.
- 2) Kniha Ernesta Hemingwaye o lidské statečnosti a vytrvalosti v boji proti přírodě.
- 3) Jméno hlavní postavy nejznámějšího díla Jaroslava Haška.
- 4) Slovo označující způsob, kterým občanskí aktivisté obcházeli cenzuru v represivních režimech a vydávali knihy, časopisy a noviny vlastním nákladem, v ilegalitě.
- 5) Příjmení autora Povídek malostranských.
- 6) Příjmení známého českého spisovatele, který emigroval a nyní žije ve Francii, autor románů Žert, Směšné lásky, Nesnesitelná lehkost bytí.
- 7) Název divadla, které založili Jiří Suchý a Jiří Šlitř.
- 8) Příjmení známé české spisovatelky, vlastním jménem Johanna Rottová, provdaná Mužáková.
- 9) Příjmení autora románu, který byl předlohou stejnojmenného filmu, kde hlavní roli Karla Kopfrkingla ztvárnil Rudolf Hrušínský starší.
- 10) Příjmení bratrů, autorů divadelní hry Maryša.
- 11) Divadelní hra napsaná podle autorovi vlastní zkušenosti z doby, kdy pracoval jako dělník v trutnovském pivovaru.
- 12) Příjmení autora známé knihy Bylo nás pět.
- 13) Humoristický román Zdeňka Jirotky.
- 14) Příjmení autora 1984 a Farmy zvířat.
- 15) Příjmení českého spisovatele a básníka, autora sbírky Kytice.
- 16) Lyrickoepická skladba Karla Hynka Máchy o lásce a smrti.
- 17) Dílo Viktora Dyka o právu, pomstě a lásce ve městě Hammeln, kde je třeba vyhubit špinavé hlodavce.
- 18) Historický román Umberta Eca, hlavní roli ve stejnojmenném filmu ztvárnil Sean Connery.

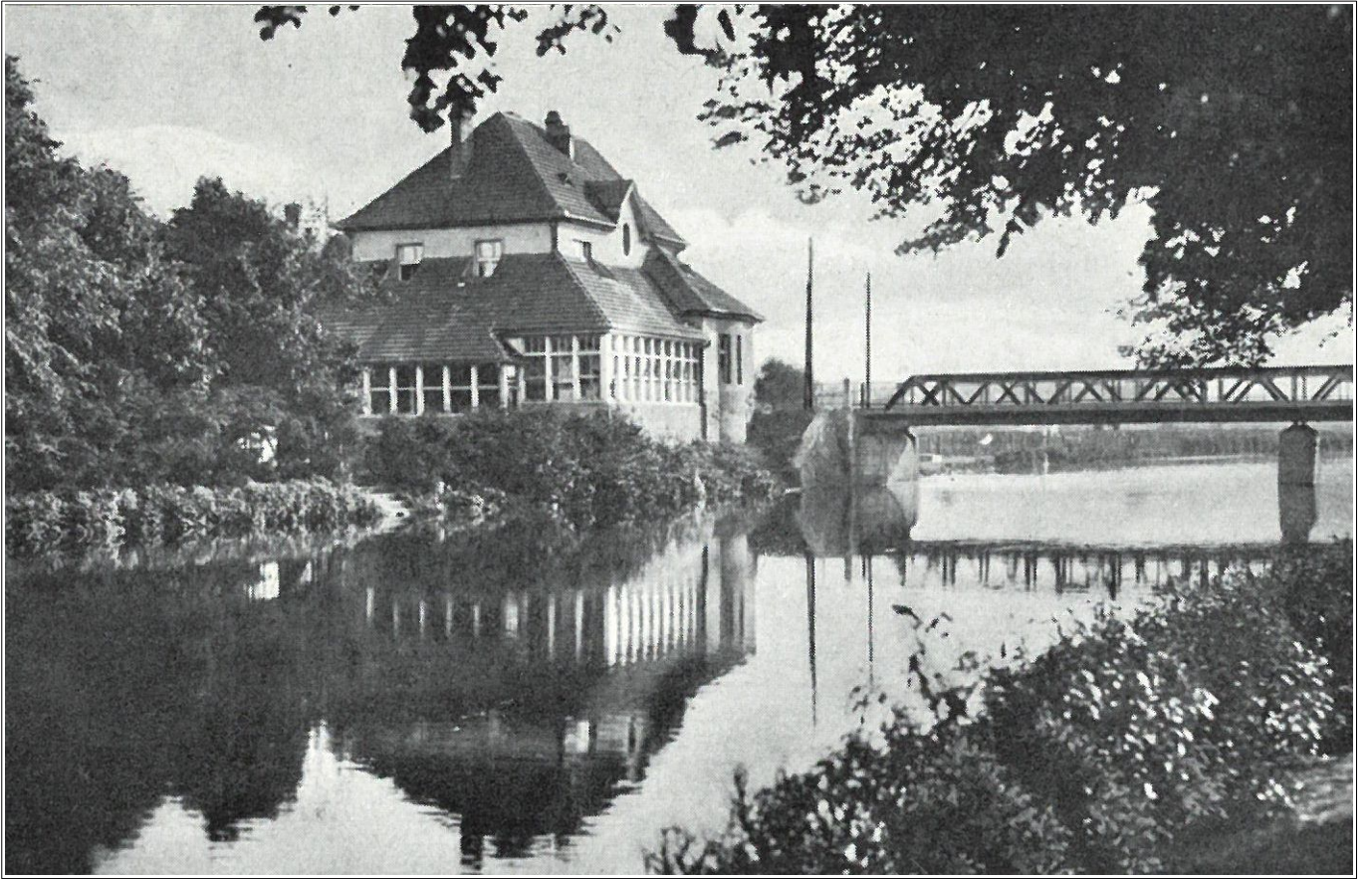
Historie domů v Horšovském Týně Jana Littrowa 1

Zařízením s velkým společenským sálem byla restaurace Radbuza. Vznikla přestavbou původně barokního domu. V domě se v roce 1784 narodil MUDr. Willibald Nusshardt, profesor speciální patologie na pražské univerzitě. Ve svém rodném městě byl mimořádně ctěný a vážený.

Přestavba domu probíhala současně s výstavbou nového železného mostu a byla dokončena v roce 1914. Slavnostní otevření se konalo 1. února 1914. Budova i přilehlý dům nesou některé znaky secesního slohu – okna zakončená poloobloukem se stejně tvarovanými římsami, sloupkový portál hlavního vchodu. Restauraci a sál provozoval Johann Kraus.

Po roce 1945 se budova stala sídlem střediskové osvětové besedy. Konala se zde vedle nejrůznějších schůzí a shromáždění i první vystoupení místních rockových kapel na sklonku 60. let minulého století. Poté, co se v 70. letech přestěhovala osvětová beseda na Starou poštu, byl v budově zřízen městský dům pionýrů a mládeže. Sál pak byl využíván zcela výjimečně. Poslední okamžiky slávy zažil v listopadových dnech roku 1989, kdy se v něm konalo ustavující zasedání Občanského fóra v Horšovském Týně. V roce 1990 byl dům pionýrů zrušen a budova je od té doby využívána komerčně.

1944

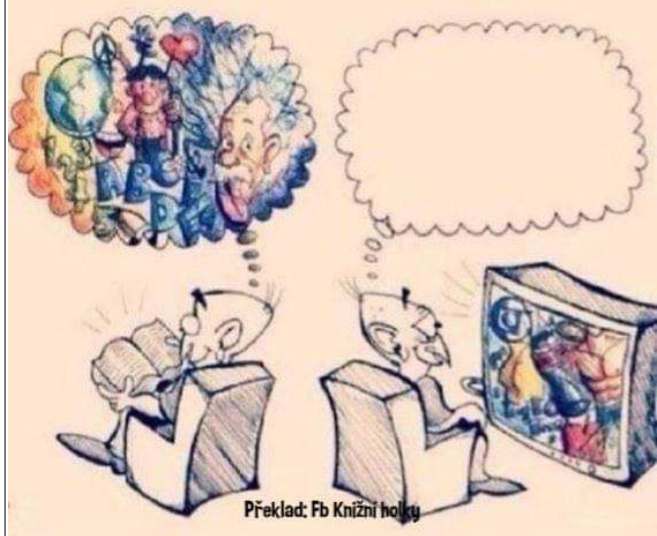

12. 7. 2022

12. 7. 2022

PROČ ČTEME?

Městská knihovna
náměstí Republiky 102
346 01 Horšovský Týn
telefon: 379 422 572
mobil: 731 614 064
e-mail: knihovna@htyn.cz
knihovnaht@seznam.cz
<https://knihovnahorsovskytyn.webk.cz>

půjčovní doba:

Po	9:00 – 12:00	13:00 – 18:00
Út	zavřeno	
St	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Čt	9:00 – 12:00	13:00 – 17:00
Pá	9:00 – 12:00	13:00 – 15:00